

Rasové a etnické předsudky v postoji pěstounů

Kateřina Vaculíková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Kateřina Vaculíková
Osobní číslo:	H19542
Studijní program:	B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Rasové a etnické předsudky v postoji pěstounů

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti náhradní rodinné péče, předsudků a postojů k odlišným etnickým skupinám.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace smíšeného výzkumu formou dotazníku a rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ALLPORT, Gordon Willard, 2004. O povaze předsudků. Přeložil Eduard GEISLER. Praha: Prostor. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-125-3.

Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.

KOVAŘÍK, Jiří, Věduna BUBLEOVÁ a Kateřina ŠLESINGEROVÁ, 2004. Náhradní rodinná péče v praxi. Praha: Portál. ISBN 80-7178-957-7.

ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH, 2013. Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.

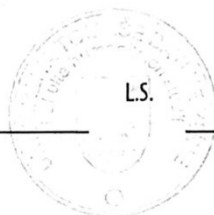
VANČÁKOVÁ, Martina, 2011. Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-05-0.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **26. ledna 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 26. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 18.3.2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem *Rasové a etnické předsudky v postoji pěstounů*, se zaměřuje na postoje pěstounů během procesu přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. Cílem práce je zjistit, jaké postoje mají pěstouni vůči dítěti jiného etnika či rasy během procesu přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. Teoretická část se zabývá etnickou příslušností, náhradní rodinnou péčí a následně dítětem jiného etnika v pěstounské péči. Pro naplnění empirické části výzkumu jsem zvolila smíšený výzkum. K získání dat byl zvolen dotazník a následně polostrukturovaný rozhovor s pěstouny, s jehož pomocí jsem získala konkrétní odpovědi na předem připravené otázky. Cílem výzkumu bylo objasnění, proč pěstouni nechtějí přijmout dítě jiného etnika či rasy a především příčiny jejich odmítavých postojů.

Klíčová slova: etnikum, postoj, předsudek, náhradní rodinná péče, proces přijetí dítěte, pěstoun, rodina

ABSTRACT

The Bachelor's thesis entitled *Racial and Ethnic Prejudices in the Attitude of Foster Parents* focuses on attitudes of foster parents during the process of accepting the child into the foster care. The aim of the thesis is to find out the position of foster parents towards the child of a different ethnicity or race during the process of accepting the child into foster care. The theoretical part deals with the ethnicity, foster care and with a child of a different ethnicity in foster care. To complete the empirical part of the research I chose the mixed research. To obtain data, a questionnaire was chosen, followed by a semi-structured interview with foster parents, which helped me to obtain specific answers to questions prepared in advance. The aim of the research was to clarify why foster parents do not want to accept a child of a different ethnicity or race and especially the reasons for their refusal.

Key words: ethnicity, attitude, prejudice, alternative family care, process of accepting a child, foster parent, family

Je mi ctí na tomto místě velmi poděkovat mému vedoucímu mé bakalářské práce, panu doc. Mgr. Jakobovi Hladíkovi, Ph.D. za odborné vedení, ochotný přístup, cenné rady a užitečné připomínky při vypracování této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ETNICKÁ PŘÍSLUŠNOST	11
1.1 ETNIKUM, ETNICITA, RASA, NÁRODNOSTNÍ MENŠINA	11
1.2 ROMOVÉ V ČR	13
1.3 POSTOJE A PŘEDSUDEKY	16
2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	19
2.1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	20
2.2 OSOBNOST PĚSTOUNA	21
3 DÍTĚ JINÉHO ETNIKA V PĚSTOUNSKÉ PÉČI	23
3.1 VÝCHOVA DÍTĚTE JINÉHO ETNIKA	23
3.2 IDENTITA	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	29
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	29
4.2 CÍL VÝZKUMU	30
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	30
4.4 METODA SBĚRU DAT	32
5 VÝSLEDKY	34
5.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	34
5.2 SHRNUÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	43
5.3 VÝSLEDKY ROZHovorŮ.....	44
5.4 SHRNUÍ ROZHovorŮ	49
6 DISKUZE	51
ZÁVĚR	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
INTERNETOVÉ ZDROJE	59
SEZNAM ZKRATEK	60
SEZNAM GRAFŮ	61
SEZNAM TABULEK	62
SEZNAM PŘÍLOH	63

ÚVOD

Pěstounská péče v České republice prochází převratným obdobím změn. S účinností zákona č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí se stala pěstounská péče aktuálním a diskutovaným tématem ve společnosti. Podnětem pro zpracování tématu rasových a etnických předsudků v postoji pěstounů byl především zájem o danou problematiku a fakt, že každé dítě by mělo mít stejnou šanci na umístění do rodiny.

Cílem práce by mělo být zjištění, jaké postoje mají pěstouni vůči dítěti jiného etnika či rasy během procesu přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. Skrze analýzu těchto postojů si práce klade za cíl porozumět jejich rozhodnutím, důvodům a ostatním okolnostem, které hrají v procesu přijímání dětí zásadní roli.

Teoretická část bakalářské práce je koncipována systematicky pro pochopení dané problematiky. V první kapitole jsou uvedeny pojmy etnikum, etnicita, rasa, národ a národnostní menšina. Dále do této kapitoly spadá také národností menšina – Romové. Pro účely této práce je důležité nastínění definice postojů a předsudků, které tvoří závěr první kapitoly.

Druhá kapitola se zaměřuje okrajově na náhradní rodinnou péči. Přiblížíme zde formy náhradní rodinné péče a českou legislativu, která s danou oblastí souvisí. Do této kapitoly náleží pěstounská péče jako jedna z forem náhradní rodinné péče. Důležitou navazující částí je kapitola, která se zabývá osobností pěstouna.

Poslední kapitola je věnována tématu „Dítě jiného etnika v pěstounské péči“, kde je zahrnuta také výchova dítěte jiného etnika a jeho identita.

Praktická část bakalářské práce je realizována pomocí dotazníkového šetření a následných rozhovorů s pěstouny. V této části je přesně definován výzkumný problém, výzkumné otázky a cíle. Dále je zde popsán výzkumný soubor, metoda sběru dat a následná interpretace získaných dat. Cílem praktické části je objasnění, proč pěstouni nechtějí přijmout dítě jiného etnika či rasy a především příčiny jejich odmítavých postojů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ETNICKÁ PŘÍSLUŠNOST

Abychom v bakalářské práci mohli navazovat na jednotlivé kapitoly, musíme prvně přistoupit k vymezení pojmosloví, se kterým v rámci tématu pracujeme. K tématu lze přistupovat z různých pohledů, pokusíme se je tedy vymežit rozmanitě pomocí odborné literatury.

1.1 Etnikum, etnicita, rasa, národnostní menšina

Etnikum je společenství lidí sdílející společnou etnicitu, kteří mají společný původ, obvykle společný jazyk a sdílí společnou kulturu. Výraz „etnikum“ pochází ze staré řečtiny, což dokládá, že teorie o etnických odlišnostech mají velmi staré kořeny. (Průcha, 2011, s. 23)

Příslušnost k danému etniku a přijetí etnické identity je tedy formováno etnicitou, což je pojem, který označuje kulturní praktiky a názory dané skupiny lidí, které ji odlišují od ostatních. Společnost příslušníky dané skupiny považuje za kulturně odlišné od ostatních skupin a i tito příslušníci se tak vnímají. Etnické skupiny se odlišují nejčastěji jazykem, dějinami, původem, náboženstvím, stylem oblékání nebo zdobením. Tyto rozdíly jsou vždy naučené. (Giddens, 2000, s. 228) Mohlo by se tedy zdát, že kultura s etnicitou úzce souvisí. Avšak toto tvrzení vyvrací Eriksen (2007, s. 99-105), který tvrdí, že kulturní rozdíly procházejí napříč etnickými hranicemi. Etnická identita je konstruována na základě představ o kulturních odlišnostech, nikoliv na základě diferenciací „skutečných“. Ačkoliv se obecně věří, že etnicita vyjadřuje rozdíly kulturní, panuje mezi etnicitou a kulturou vztah dosti variabilní a komplexní. Neexistuje pak žádný jednoduchý vzájemný vztah mezi etnickými a kulturními diferenciacemi. Proto by měla být etnicita zkoumána na úrovni sociálního života, nikoliv ve sféře symbolické kultury. Etnický charakter sociální interakce je tudíž závislý na dané situaci.

Rasa je neutrální antropologický termín, který se vztahuje k druhové diferenciaci lidských plemen. Jedná se o souhrn všech společných dědičných rysů, jimiž se vyznačuje jistá skupina daného druhu osob. (Šišková, 2008, s. 13) K uvedenému tvrzení Giddens (2000, s. 230-231) dodává, že lidské populace představují kontinuum bez pevných hranic. Genetické rozdíly uvnitř dané populace sdílející jisté rysy mohou být právě tak velké jako mezi skupinami. Tyto skutečnosti pak vedou biology, antropology a sociology k názoru, že by bylo vhodné od pojmu „rasa“ u lidí úplně upustit.

Téhož názoru je i psycholog Allport (2004, s. 140-141), který dodává, že lidé si pletou rasové znaky s etnickými. Pletou si to, co je člověku dáno přírodou, s tím, co získává učením. To, co je dáno člověku dědičností, lze měnit pouze postupně. Co se člověk naučí, lze změnit v rámci jedné generace. V antropologických pracích o rasách se můžeme dočíst, že je jen velmi málo lidských bytostí, které patří k čistému plemeni. Většina lidí jsou míšenci. Za charakteristické vlastnosti vděčí lidé různorodosti kultur a měli bychom je proto považovat za etnické, nikoliv rasové. Etnické charakteristické vlastnosti jsou získané učením, které člověk získá v dětství a zafixuje si je na celý život. A samozřejmě je pak předává dál svým dětem – vychovává je stejně, tak jak on sám byl vychováván.

Abychom vymezili spojení národností menšina, je potřeba nejdříve popsat, co je to většinová společnost – národ. Národ je společenství, které se vyznačuje svým osobitým a uvědomělým myšlením jak kulturně, tak politicky. Společné dějiny a společné území má největší vliv na utváření tohoto společenství. (Průcha, 2011, s. 27)

Národnostní menšina je dle Šatavy (in Průcha, 2007, s. 59) nepřesný pojem, který se používá pro zařazení všech typů a kategorií etnických společenství pod jeden zastřešující termín s výjimkou státních národů na vlastním teritoriu. Do národnostních menšin Hladík (2006, s. 39) řadí malá etnika, která nemají vlastní stát. Dále části velkých státních národů, které žijí na území jiného státu a specifické skupiny, které jsou na pomezí etnografické či sociální skupiny. Do poslední kategorie se dají nejlépe zařadit Romové.

V ČR je národnostní menšina definována zákonem č. 273/2001 Sb., konkrétně § 2 zní: *„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“* Dále zákon dodává, že příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné národnosti, než je česká, a chce být považován za příslušníka takovéto menšiny. V současné době je v České republice celkem úředně uznáno 14 národnostních menšin.

Dle Mikula (in Hladík, 2006, s. 40) je určení příslušnosti k národnosti složité. V České republice se nevede evidence osob s příslušnou národností, ani se tento údaj neuvádí na žádném osobním dokladu. Údaje o národnostech žijících v ČR lze zjistit jen díky sčítání lidí.

Jelikož nás bude pro naši práci nejvíce zajímat romská menšina, tak jsme se zaměřili především na její zastoupení v České republice. Dle sčítání lidí (Czso.cz, *Národnost*, 2021) bylo zjištěno, že v roce 1991 se k romské národnosti přihlásilo celkem 32 903 osob, za deset let se tento počet snížil na 11 746 osob a v loňském roce se k romské národnosti přihlásilo pouze 4 458 osob.

V následující podkapitole se budeme věnovat základnímu přiblížení této menšině, jejímu popisu a možnému soužití.

1.2 Romové v ČR

„Romové jsou, podle našich zákonů, příslušníky romského národa, romské národnostní menšiny, což znamená, že za Romy (de jure) je možno považovat pouze ty osoby, které se k romské národnosti hlásí.“ (Jakoubek a Hirt, 2004, s. 189)

Dle výše uvedeného se k romské národnosti v České republice za rok 2021 hlásí pouze 4 458 osob. Na základě tohoto počtu by se mohlo zdát, že romská menšina není v ČR příliš početná. Jedním z důvodů, proč se Romové ke své národnosti nehlásí, by mohla být obava z možného zneužití údajů získávaných hromadně státními orgány nebo také strach ze společenského vylučování a odmítání okolím. Proto je nutné počítat s rozdílným počtem lidí, jež se sami za Romy označují, a kteří jsou takto vnímáni svým okolím. Ze Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2018 vyplývá, že dle odhadů zde žije cca 250 000 Romů. (Vláda.cz, *Romská národnostní menšina*, 2020)

Zmíníme něco z historie Romů, která ale není vůbec jasná, jelikož nemají žádné vlastní záznamy. Jejich jazyk je jazykem nepsaným. Původ Romů vychází ze dvou zdrojů – ze svědectví jazyka, který odkazuje k Indii, a z pár zmínek v evropských dokumentech, které shromáždil a analyzoval Vaux de Foletier (1970). Ten našel první zmínky o Romech v Evropě v dokumentech již ze čtrnáctého století. Romové mezi Evropany žijí bezmála 600 let. Kulturní podobnost mezi nejstaršími Romy a dnešními potomky je značná. (Cohn, 2009, s. 33)

Šišková (2008, s. 123) taktéž uvádí, že Romové pocházejí z Indie, odkud odešli před více než tisíciletím. Jejich jazyk, náboženské představy, kultura a normy se vyvíjely právě tam. Pokud bychom strávili pár dní v zemi jejich původu, pomohlo by nám to k objasnění mnoha věcí, které na Romech nedokážeme pochopit.

Romská komunita byla a je vystavena riziku sociálního vyloučení. Události, které mají za následek sociální vyloučení, jsou převážně tyto: vyvraždění romské populace za 2. světové války, násilné přesídlení Romů ze slovenských osad do průmyslových, městských a sídlištních zón a nakonec tržní přeměna, jejímž následkem ztratili v hromadném měřítku práci. Sociální vyloučení Romů se nejčastěji projevuje v oblastech života zejména následovně: omezený přístup na trh práce, chudoba a nízký příjem, nízká sociální podpora, bydlení ve vymezených lokalitách a vyloučení ze služeb. V očích majoritní společnosti jsou důsledky sociálního vyloučení Romů jejich samotná vůle, což je omyl a záměna příčiny s následkem. (Navrátil, 2003, s. 58-60)

Komunistický režim se postaral o genocidu Romů. Sociální inženýři uzákonili zákaz kočování a nařídili zákonem „rozptyl Cikánů“, kterým rozbili tradiční rodiny. Přeražením dětí do zvláštních škol, kde se vůbec nezjišťovaly intelektové schopnosti, je předurčili k nekvalifikovaným pracím. Uvedená „moderní“ historie Romů vedla ke vzniku nedůvěry, podezřavosti, nenávisti a neochotě. Romové žijí mezi sebou na okraji společnosti. Nežijí s námi, ale vedle nás. Pokud nebudeme schopni pochopit jejich jinakost a zřít se arogantního přesvědčení, že jen to naše je správné, tak můžeme prohlubovat propast mezi námi a Romy. Propast, kterou vybudovali naši předkové a může být ještě daleko hrozivější a nebezpečnější. Je důležité brát jinakost pouze jen jako něco jiného, nikoli horšího. (Šišková, 2008, s. 128)

Politická asimilace zahrnovala mimo jiné také institucionální opatření v péči o děti romské. Na základě nevhodných hygienických či finančních podmínek romských rodin jim byly odebírány děti a umisťovány do kojeneckých ústavů a dětských domovů. Nebyl brán ohled na její psychosociální funkčnost. Následky můžeme pozorovat na vysokém počtu romských dětí v ústavní péči, jejichž matky jsou velmi často právě bývalými chovankami těchto institucí. Nejsou schopné vychovat vlastní potomky. Dnešní romské děti jsou již třetí generací, potomky potomků dětí, které byly obrány o přirozený model rodiny. (Bubleová, 2007, s. 16)

Také Gabriel (2008, s. 40) se přiklání k názoru, že část viny má necitelný přístup úřadů k životu Romů. Pokud se stávalo, že romské dítě běhalo po sněhu bosé, tak bylo považováno za týrané a odebráno z rodiny. V dětském domově sice boty dostalo, ale byly přerušeny jeho vazby k rodině.

Přitom pro dnešního evropského Roma je štěstí, je-li obdařen mnoha dětmi. Děti jsou radostí a samozřejmě zajištěním budoucnosti. Nositelem tradic je velká rodina, a to nejen

pro velký počet dětí, ale i pro rodinné soužití více generací. Romská rodina je navenek jednotná a pocit solidarity uvnitř je téměř nepodmíněný. Výchova v romské rodině je také odlišná od té naší. V evropských rodinách je kladen velký důraz na samostatnost. Na rozdíl od romského dítěte, které svůj život tráví ve společnosti svých příbuzných, proto se nikdy nebude muset rozhodovat samo za sebe. Každý člen v rodině vyjadřuje svůj názor a jeho slovo může být vzato za kolektivní rozhodnutí. Navenek je pak tento člen jen nositelem kolektivního rozhodnutí. (Šišková, 2008, s. 123)

Jakoubek (2004, s. 146) také uvádí, že u nositelů tradiční romské kultury se setkáváme s modelem čím více dětí, tím lépe. A dodává, že škola je považována za nutné zlo, které děti odvádí od důležitých povinností ve prospěch rodiny. Sourozenců je mnoho, takže rodiče nemají na jejich výchovu čas, starší děti se tedy musí postarat o ty mladší a zapojit se do prací spojených s chodem domácnosti.

Romové jsou u většinového obyvatelstva bráni jako celek. Celek, který se chová negativně, aniž by byla jakákoliv snaha porozumění či hlubšího poznání. Pozornost je věnována pouze negativním jevům bez komentářů i ze strany médií. Mnoho Romů si uvědomuje, že je veškerá populace bere jako celek a jsou z toho nešťastní. (Šišková, 2008, s. 129) Také Jakoubek (2004, s. 61) potvrzuje, že Romové těžce nesou, když je většinová populace bere jako jeden celek a mezi skupinami nečiní vůbec žádné rozdíly.

Vančáková (2011, s. 9) uvádí, že majoritní společnost v České republice často očekává od Romů zahálčivý život na sociálních dávkách v ghettu na okraji města. Přitom převážná část Romů žije běžným způsobem života jako většinová populace. K tomuto Bubleová (2007, s. 19) dodává, že Romové si mohou zvolit cestu distancování od majority, žít víceméně izolovaně od společnosti se všemi nevýhodami. Nebo mohou zavrhnout své kořeny a pokusit se splynout s majoritní společností. Tím ztrácejí původní kulturu, přičemž přijetí tradic majority je kvůli trvalým antropologickým odlišnostem velmi nelehké a díky vysoké míře xenofobie a předsudků značně omezené. Nejlepší možností je integrace v rámci demokratické společnosti se zachováním svých kulturních specifik. To je ovšem proces dosti náročný, který závisí na změně přístupu k Romům ze strany majority.

Separace Romů od majoritní společnosti se vyznačuje odlišnostmi ve sféře hodnot a ostatních kulturních rysů. Značná shoda mezi Romy je v otázce základních a obecných hodnot. Těmi nejdůležitějšími hodnotami jsou rodina a skupinová solidarita, které jsou vyjádřeny řadou symbolických objektů a vzorců jednání. (Jakoubek, 2008, s. 220)

S romstvím se jedinec narodí. Ztotožní se s hodnotami rodiny. Pokud v rodině vyrůstá, s hodnotami se ztotožňuje až do dospělosti. Romství lze i ztratit, a to dlouhodobým odloučením od romské rodiny. Odloučení může nastat například pobytem v ústavní výchově. (Jakoubek a Hirt, 2004, s. 192)

1.3 Postoje a předsudky

Postoje jsou hodnotící vztahy zaujímané jednotlivcem vůči okolnímu světu, vůči jiným subjektům, ale i sobě samému. Postoj zahrnuje i tendenci se chovat a reagovat daným způsobem. Ziskáváme ho na základě spontánního učení v rodině a v jiných sociálních prostředích. V jednotlivých kulturních skupinách má specifický obsah. (Průcha, 2001, s. 146)

Podle sociálně-psychologické teorie mají postoje tři dimenze (Hayesová, 2013, s. 96):

- Kognitivní dimenze – týká se názorů a poznatků, které má jedinec o předmětu svého postoje.
- Emocionální dimenze – týká se toho, co jednotlivec cítí. Tedy emocí, které zaujímá k předmětu postoje.
- Behaviorální dimenze – týká se sklonů k chování či jednání vůči předmětu postoje.

Chceme-li změnit postoje, tak dle Šiškové (2008, s. 181) je potřeba působit na všechny výše uvedené složky, neomezovat se pouze na některé z nich. Postoje mají tři základní atributy: vztahují se k něčemu; jsou pozitivní, neutrální nebo negativní; mají určitou intenzitu. Nolen-Hoeksema také uvádí (2012, s. 766), že postoje představují pozitivní nebo negativní hodnocení objektů, lidí, situací a dalších aspektů vnějšího světa. A dodává, že přestože sociální psychologové udávají odlišné definice pojmu „postoj“, všichni se zabývají vzájemnými vztahy mezi přesvědčeními, pocity a chováním. Autoři Šmídová, Vávra, Čížek (2017, s. 16) jsou stejného názoru, že určit, co je to postoj, je nejednoznačné a ani psychologové se nesjednocují na jedné obecné definici. Ale pokoušejí se o ni a říkají, že postoj je tedy relativně stabilní, naučený a jedná se o hodnocení objektů nebo jednání k těmto objektům.

Smith, Bruner a White (1964) rozlišují mezi názory, které lidé mají, a těmi, které vyjadřují svým chováním. Domnívají se, že při vyjádření svých postojů hraje důležitou roli sociální strategie a sociální omezení. Mezi sdělenými postoji a skutečnými postoji existuje souvislost, ale nemusejí být totožné. (Hayesová, 2013, s. 97-98)

Předsudek Hayesová (2013, s. 121) definuje následujícím způsobem: „*Předsudek je fixovaný, předem zformovaný postoj k nějakému objektu projevující se bez ohledu na individualitu nebo povahu tohoto objektu. Člověk, který má předsudky, nezvažuje při posuzování druhých žádná alternativní vysvětlení.*“

Dle Průchy (2011, s. 61) jsou předsudky zvláštní hodnotící postoje. Specifickou vlastností je předpojatost, která nevyhází ze znalosti osob či jevů, k nimž se vztahují. Jsou to tedy subjektivní úsudky, většinou značným způsobem emočně nasycené. Lidé věří tomu, co se dozvěděli od někoho jiného, i když si mohou být vědomi, že dané hodnocení neplatí všeobecně. Předsudky jsou přítomné především vůči příslušníkům jiných etnik a ras. Předpojaté názory jsou vztahovány na všechny příslušníky určité skupiny. Publikace *Inventura předsudků* (2017) pracuje s pojmem předsudečný postoj, který potvrzuje uvedené tvrzení Průchy, že jsou předsudky součástí postojů. Autoři dále uvádějí tzv. neotesaný tradiční předsudek, který vychází z pocitu ohrožení ze strany druhých a jejich odmítáním. Přesvědčení o genetické méněcennosti je obsaženo pouze v plně rasistické podobě. Protiklad k neotesanému předsudku je tzv. subtilní předsudek, který v sobě skrývá odmítání pozitivních emocí vůči jiným skupinám, tedy prisuzování schopností pouze jinakosti druhých a obranu tradičních hodnot. (Šmídová, Vávra, Čížek, 2017, s. 23)

Předsudky proti etnickým skupinám se obvykle projevují v tom, jak se chováme k jednotlivým příslušníkům. Člověk, který má předsudky, bude tvrdit, že pro svá tvrzení má dostatek důkazů. Bude mluvit především o negativních zkušenostech s těmito příslušníky jiného etnika či rasy. Takový člověk vybírá několik málo vzpomínek, míchá je s fámami a příliš generalizuje. Jenže nikdo přece nemůže znát všechny příslušníky dané skupiny. Negativní postoj vůči těmto skupinám jako celku je příkladem špatného smýšlení bez náležitého opodstatnění. (Allport, 2004, s. 39)

Předpokládá se, že dítě přebírá předsudky svých rodičů, a také to, že se stává obětí jakéhokoli předsudku namířeného proti jeho rodičům. Předsudky nejsou vrozené ani dědičné. K přenosu předsudků dochází výchovou a učením. Hlavním a nejranějším zdrojem předsudečných postojů je domov. Vliv rodiny je daleko důvěrnější než školní

prostředí. Přesto by škola neměla upustit od praktikování a výuky principů demokratického života. Dnešní vysokoškoláci nemají až takové předsudky vůči národnostním skupinám, jako měli studenti před dvaceti lety. (Allport, 2004, s. 318)

Allport dodává (2004, s. 457), že si člověk může zvolit jednu ze dvou cest. Pokud se vydá první cestou, bude se držet malého ostrůvku, kam si s sebou vezme jen to, co ho uklidňuje, a nepřijme to, co ho ohrožuje. Druhá cesta představuje důvěru v ostatní lidi, to znamená, že člověk neodmítá společnost neznámých lidí. Tolerantní člověk na rozdíl od člověka s předsudky nevnímá svět jako džungli, kde jsou lidé zlí a nebezpeční.

2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Na svět přichází mnoho nechtěných dětí. Děti, o které se biologičtí rodiče nedokážou nebo nechtějí z různých důvodů postarat.

Náhradní péče je pro děti, které nemohou vyrůstat ve své biologické rodině ze závažných důvodů ať už trvale nebo dočasně. Jejich rodiče jim výchovu nemohou zajistit, výchova dítěte je ohrožena nebo narušena. Náhradní rodinná péče je jedna z institucí náhradní péče, kterou stát využívá pro právní ochranu dítěte. V dnešní době se postupně stává základem státní péče o ohrožené děti. (Sychrová, 2015, s. 8)

Formy náhradní rodinné péče upravené zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník:

- svěřením dítěte do péče jiné osoby,
- pěstounskou péčí,
- pěstounskou péčí na přechodnou dobu,
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje,
- osvojením.

Zprostředkování pěstounské péče a osvojení, pěstounská péče na přechodnou dobu, práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče, dohody o výkonu pěstounské péče, státní příspěvek a dávky pěstounské péče jsou upraveny zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. (Mpsv.cz, *Formy náhradní rodinné péče*, 2021)

Dne 1. 1. 2022 vstoupil v účinnost zákon č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Účelem náhradní rodinné péče je dát dětem péči, která se bude co nejvíce podobat péči rodinné a žádný ústav ji nemůže nahradit. Život v ústavu je nepřirozený, není zde naplněna základní citová potřeba, a to potřeba výlučného – individuálního vztahu. Děti v náhradní rodinné péči získávají možnost vyrůstat v přirozeném rodinném prostředí a to má pozitivní vliv na jejich celkový vývoj. (Dobrý pěstoun, 2018, s. 20)

Matějček a Langmeier (2011, s. 119) uvádějí, že pokud se porovná vývoj dětí z rodin a z ústavů téměř vždy se potvrdí horší vývoj dětí vyrůstajících v ústavní péči jak po stránce intelektové, emoční, tak i charakterové.

U dětí, které prošly ústavní kolektivní výchovou je známo desítky let, že u nich dochází k psychické deprivaci. Čím v ranějším věku je dítě takto postiženo, tím jsou tyto následky závažnější. Přidaly se odborné poznatky i o fyziologických změnách mozku jako důsledek kolektivní výchovy v raném dětství, tedy u novorozenců, kojenců a dětí do tří let věku. Kolektivní ústavní výchova je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte. Stát by měl vytvářet podmínky a podporovat veškeré aktivity, které povedou k ochraně těchto dětí, měl by usilovat o to, aby všechny zainteresované subjekty vzájemně spolupracovaly a vytvářely nejvhodnější podmínky pro uspokojování potřeb dětí. (Dobrý pěstoun, 2018, s. 43)

2.1 Pěstounská péče

Do pěstounské péče se svěřují děti, o něž se nemůže postarat žádný z biologických rodičů. Stát tento druh náhradní rodinné péče garantuje a kontroluje. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu. Pěstoun je povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat a rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte. Má povinnost informovat biologické rodiče dítěte o podstatných záležitostech. Rodiče mají právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat, ledaže soud stanoví jinak. Pěstoun nemá k dítěti vyživovací povinnost. Na úhradu potřeb dítěte náleží pěstounovi měsíční odměna. Pěstounská péče zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti, tj. v 18 letech. Může být z jakéhokoliv důvodu zrušena i dříve např. návratem dítěte do původní rodiny. (Dobrý pěstoun, 2018, s. 21)

Přípravu zájemcům o přijetí dítěte organizuje krajský úřad a také je jednou z dalších podmínek pro zprostředkování pěstounské péče. Každý žadatel musí absolvovat 48 hodin odborné přípravy. Žadatelům příprava poskytuje řadu důležitých informací o péči přijatého dítěte. A poskytuje prostor, aby si budoucí pěstouni upřesnili svoje představy o dítěti. Je běžné, že pěstouni během příprav změni své představy. Mohou například dospět k tomu, že zvládnou péči o dítě etnický odlišné, ačkoliv o tom dříve neuvažovali. Někdy naopak na základě nových informací zjistí, že jejich představy byly nepřesné. Z hlediska posouzení vhodnosti žadatelů jsou přípravy taktéž důležité, jelikož umožňuje pracovníkům doplnit celkový obraz o žadatelích, zda jsou připraveni přijmout dítě. (Pazlarová, 2016, s 35-36)

Bubleová uvádí (2002, s. 11-12), že najít novou rodinu pro opuštěné dítě je proces velmi složitý a odpovědný. Vzniknou nové rodinné vztahy, které by měly být opravdové, hluboké a hlavně, co je nejdůležitější, i trvalé. Pěstouni nedokážou sami sebe objektivně posoudit, a proto je třeba odborných pracovníků, kteří to mají v popisu své práce. K tomu

dodává Vančáková (2011, s. 12), že když je pro opuštěné dítě vyhledávána vhodná pěstounská rodina, odborníci pečlivě zvažují její konstelaci. Ta se srovnává s charakteristikou daného dítěte. Vždy je dbáno na to, aby dítě přišlo do rodiny, která bude nejlépe moci naplňovat jeho potřeby. Dále uvádí, že i když některá rodina nemá odmítavý postoj vůči dítěti jiného etnika, tak se může stát, že to odborníci nedoporučí.

Absence genetické zátěže, nízký věk a jen mírné deprivativní poškození jsou dobré předpoklady k vytvoření kvalitního pěstounského svazku. Ale pokud pěstouni nebudou mít hlubokou motivaci, nebudou důkladně poučeni a budou mít k přijímanému dítěti jakýsi odstup s různými výhradami a předsudky, tak se dítě nebude dostatečně rozvíjet, nebude šťastné ani ono ani pěstouni. (Koluchová, 2002, s. 88)

2.2 Osobnost pěstouna

Děti přijímané do pěstounské péče mají stejné potřeby, požadavky a práva jako všechny ostatní děti. Pěstouni jim přinášejí naději na zdravý vývoj.

Pazlerová (2016, s. 47) uvádí, že pěstoun je osoba, která vychovává a stará se o dítě, které nemůže být vychováváno ve své vlastní rodině ať už je důvod jakýkoliv. Poskytuje dítěti šanci vyrůstat v bezpečném rodinném prostředí. Vytvořený vztah mezi náhradním rodičem a dítětem často pokračuje celý život. Dodává, že na pěstouny je kladen velký nárok a to, aby byli dobrými „náhradními“ rodiči. Je důležité, aby žadatelé o pěstounskou péči byli odborně proškoleni. Hlavním důvodem, proč je důležité žadatele o pěstounskou péči důkladně posuzovat, je ten, že stát přebírá odpovědnost za péči o ohrožené děti, a proto musí zajistit, že osoba, které se svěří dítě, má vhodné předpoklady. Těmi jsou předpoklady k rodičovství a rodičovské kompetence a dále sociální integrace a fungování. A v neposlední řadě osobnostní předpoklady. (Pazlarová, 2016, s. 49)

Důležité okolnosti, které uvádí Bubleová (2002, s. 21), aby se člověk mohl stát pěstounem, jsou především:

- Důvody k přijetí dítěte, které by měly vycházet z vnitřního přesvědčení.
- Zaměstnání by mělo být stálé a finančně by mělo zajistit rodinu.
- Pracovní vytíženost by neměla být velká, aby byl dostatek času na výchovu dítěte. Zpočátku se doporučuje, aby jeden z rodičů zůstal doma s dítětem.

- Bytová situace by měla zajistit potřeby dítěte.
- Trestní rejstřík by měl být zcela čistý.
- Člověk by se měl cítit duševně i fyzicky na výchovu dítěte.
- Věk by měl odpovídat přirozenému vztahu dítěte k rodičům.
- Stabilní rodinné zázemí.
- Přijmutí dítěte takového, jaké je.
- Umět se vžít do citění a světa dítěte. Člověk by měl být přizpůsobivý, tolerantní, laskavý a otevřený.
- Měl by ochotně a vstřícně, ale také kriticky přijímat rady a zkušenosti od jiných pěstounů.
- Měl by co nejvíce komunikovat se zainteresovanými odborníky a spolupracovat s nimi.

Majerová (2015, s. 8-9) také uvádí, že pro to, aby byl člověk dobrým náhradním rodičem, je potřeba ochota ke spolupráci s odborníky, sdílení svého příběhu v rámci přípravy, uvědomění si vlastních slabých a silných stránek, ale hlavně by měl být vyrovnanou osobností. Od pěstouna se očekává, že bude schopen pomoci přijatému dítěti s budováním jeho identity. Pěstoun by měl umět dobře zpracovat minulost přijatého dítěte, aby tím nebyla zatížena jeho budoucnost. Nejvhodnější období k pěstounství je ta doba, kdy vlastní děti opouštějí nebo opustily domov a člověk má ještě dost sil k tomu, aby pomohl nějakému potřebnému dítěti. Musí umět přijmout dítě takové, jaké je a musí si být vědom, že srdce a náruč otevírá pro uspokojení potřeb dítěte, nikoli pro své potřeby. Dále Jurajdová (2015, s. 10) dodává, že je potřeba, aby se všichni pěstouni dále vzdělávali, četli odbornou literaturu a setkávali se s ostatními pěstouny. Jejich zkušenosti se v rámci přípravy rozvíjí ve spolupráci s odborníky. (MPSV, *Pěstounství je profese*, 2015)

Osobnost pěstouna by měla být stabilní a zralá. Měl by mít dostatečné životní zkušenosti. V jeho sociálním prostředí je dostatečně integrován. Pěstoun by měl být schopen upřednostnit potřeby přijatého dítěte před svými potřebami. S dítětem by měl umět vytvořit láskyplný, bezpečný a stabilní vztah, ale neměl by zapomínat, že může být kdykoliv přerušen. Pěstoun by měl být dobrým vzorem pro dítě. (Pazlerová, 2016, s. 55)

3 DÍTĚ JINÉHO ETNIKA V PĚSTOUNSKÉ PÉČI

„Nahlíženo prizmatem náhradní rodinné péče není rasismus u nás jevem novým ani zanedbatelným. Spíše chronicky neřešeným, v minulosti popíraným a v současnosti vyvolávajícím bezradnost.“ Gabriel (2008, s. 41)

V systému sociálně-právní ochrany dětí jsou romské děti jako nejvýraznější minorita. Děti z ostatních minorit jako jsou Slováci, Ukrajinci, Vietnamci nebo Poláci jsou do pěstounské péče umisťovány jen výjimečně. Počet dětí jiného etnika v pěstounských rodinách není statisticky sledován. Data pro analýzu nejsou vedeny z důvodu nediskriminace a rovného přístupu. Zpráva Evropského centra pro práva Romů uvádí, že 60 % dětí v ústavní péči tvoří děti romského etnika. Praxe nicméně ukazuje, že nalezení vhodných pěstounů pro dítě romského etnika je velmi složité. (Pazlarová, 2016, s. 208)

Občané České republiky spíše přijmou do pěstounské péče dítě těžce tělesně postižené než dítě romského etnika. V šedesátých letech pediatr docent Mores dokázal najít takřka pro každé dítě romského etnika rodinu. Zájemcům o osvojení sdělil, že nejde o Roma, ale o děti urozené arabské krve. Dnes by podobný přístup neobstál. (Gabriel, 2008, s. 38-39)

Přijmout do rodiny dítě romského etnika je začátek životního dobrodružství. Jsou lidé, kteří to udělají z toho důvodu, že nemohou mít vlastní děti a nechtějí čekat na „bílé“ a spokojí se „s tím, co je k mání“. Pak je druhá skupina s křesťanskou motivací a ti vědí, že na sebe berou nelehký úkol. Velkou a častou chybou bývá, když se snaží z malého Roma vychovat „gádžovské dítě s hnědou kůží“ neboli „natřít na bílo“. Tito pěstouni se snaží, aby se dítě co nejméně stýkalo s Romy, aby se co nejméně zajímalo o svůj původ a hlavně aby o něm co nejdéle raději ani nevědělo. (Říčan, 2000, s. 131)

Natož Vančáková uvádí (2011, s. 25), že je důležité, aby dítě již od samotného začátku vědělo o svém původu, i když tomu z počátku nebude rozumět. Je třeba dbát na postupný, pozvolný a srozumitelný přístup. Dítě musí vědět, že bylo do rodiny bezpodmínečně přijato a je náhradními rodiči milováno s otevřeností a bez předsudků.

3.1 Výchova dítěte jiného etnika

Dítě po příchodu do nového prostředí musí navazovat a postupně rozvíjet citový vztah ke svým novým rodičům. Což může být velmi složité v případě umístění dítěte, které bude již starší. Nese si s sebou zážitky a vzpomínky z minulosti, které ho mohou ovlivňovat.

Projevují se především v chování, v reakcích na určité situace a v jeho vývoji. Mimo jiné zde hraje důležitou roli délka pobytu v prostředí, kde dítě předtím žilo, a také, v jakých podmínkách. Náhradní rodiče se přijetím dítěte minoritního etnika dostávají do situace, kdy čelí problémům, kterým nemusí rozumět. Lidé často považují nesrozumitelné, problémové chování dítěte za genetický projev po biologických rodičích, resp. jeho etnického původu. Málo si jich dokáže uvědomit, že podobné chování bývá způsobeno vnitřní bolestí odmítnutého dítěte. (Vančáková, 2011, s. 15)

Na základě odborných zkušeností lze říci, že za výchovné problémy nemohou etnické rozdíly, ty jsou především dané tím, že dítě nevyrostá od narození v milujícím a bezpečném prostředí. Také se velkou měrou podílí individuální vrozená specifika a osobnostní rysy, které přímo nesouvisí s etnicitou, nýbrž s psychickým a zdravotním stavem konkrétního dítěte. (Vančáková, 2011, s. 9)

Přijaté děti si do nových rodin přináší svůj genetický základ, který nebývá většinou vynikající. Základní temperamentové vlastnosti, nervový systém či malé nadání pomocí výchovy určitě změnit nejde. Ale co je výchovou zvládnutelné a ovlivnitelné, jsou špatné návyky, které dítě získalo v předešlém nevhodném prostředí. Mohou to být zvláštní způsoby chování, kterými se vyrovnávalo s citovou chudobou nebo nedostatek praktických znalostí a dovedností. Toto všechno laskavá, cílevědomá a důsledná výchova zmůže. Postačí nám trpělivost a odhodlání, kterého není nikdy dost. (Matějček, 2017, s. 54)

Chování dítěte nám hodně řekne o jeho minulosti, o jeho bolesti, strachu a jeho potřebách. Na nesprávné chování je třeba reagovat přímo a okamžitě, ale také citlivě a ohleduplně jako na informaci o skutečných potřebách dítěte. Děti utrpěly újmu, setkaly se s ublížením, chybí zde celá řada propojení. Většinou postrádají propojení sociální, emoční, poznávací a smyslové. Snadno se dostávají do izolace a uzavírají do svého vlastního světa. Cílem je nabídnout laskavé vedení a starostlivou péči a pomoci jim propojit se s jejich světem a s lidmi, kterým na nich opravdu záleží. (Purvis, 2013, s. 53)

Pěstoun může dítě přijímat takové, jaké je, i s jeho psychologickou zátěží z minulosti. Stává se ale, že pěstoun volí jiné cesty. Pokud bude pěstoun popírat dítěti, že je odlišné, a bude jej vychovávat jen podle majoritních měřítek a doma se o původu nemluví, tak způsobí dítěti vnitřní rozpor. Dítě se vždy od okolí dozví, že se odlišuje od ostatních. Pěstouni se můžou snažit dokonce přebít „geny“ biologické rodiny. Nebo se budou snažit nahradit skutečný původ nějakým ve společnosti přijatelnějším a zajímavým. Jsou i takoví, kteří původ vůbec neřeší, není pro ně důležitý. Opačný přístup je, když pěstoun spíše velmi

zdůrazňuje odlišnost. To vše může mít za následek duševní potíže či poruchu chování. Nejlepším způsobem je přijmout dítě takové jaké je a respektovat původ dítěte. Sami se budou zajímat o kulturní bohatství jeho původu a skrze vlastní poznání budou dítě postupně seznamovat. Dítě je podporováno k poznání, ale nikdy ne nuceno. (Vančáková, 2011, s. 22-24)

Pazlarová dodává (2016, s. 213), že je důležité, aby dítě jiného etnika vyrůstající v majoritní rodině bylo v přirozeném kontaktu s romskou komunitou. Jestliže dítě tuto zkušenost postrádá, může dojít k traumatickému zážitku střetu kultur. Dítě má romský původ, díky předsudkům není přijímáno majoritou, ale ani minoritou, které se zcela odcizilo. Tento prožitek pak může mít během dospívání velmi bouřlivé reakce, může to narušit vztahy s pěstouny a následek výchovných problémů.

Vančáková (2011, s. 16) dále uvádí, že ve výchově všech přijatých dětí je potřeba se posunout o krok dál, než je potřeba při výchově svých vlastních dětí. Je třeba jejich zdeformovanou představu světa přetvářet na pozitivně laděný model. U dítěte jiného etnika to bude ještě o dost složitější, protože se mohou více či méně často setkávat s odmítnutím na základě jejich vizuálního vzhledu.

Dost lidí má tendenci hledat v dětech potvrzující znaky předsudků, které v sobě mají. Dítě se každý den bude potýkat s postoji, názory, narážkami a předsudky od ostatních. Budou si muset zvyknout na zvýšený zájem společnosti. (Vančáková, 2011, s. 18)

3.2 Identita

Přesto všechno bude pro dítě vyrůstající v pěstounské péči později obtížné hledání vlastní osobní identity než pro děti, které vyrůstají ve stabilní biologické rodině. U dětí, které se viditelně odlišují, je potřeba, aby se na budování jejich zdravé identity pracovalo cíleně. Náhradní rodiče by měli nejdříve sami vnitřně přijmout jeho odlišnou identitu a nabídnout dítěti stejnou bezpodmínečnou rodičovskou lásku, kterou potřebuje každé dítě ke zdravému vývoji. Identita přijatého dítěte bude vždy jiná než jejich, nebude lepší nebo horší. Je důležité, aby děti v pěstounské péči přijaly pozitivně svoji vlastní odlišnost. Důležité je vést tzv. knihu vzpomínek. Kniha, kam se zaznamenává vše o jejich minulosti. Aby dítě dokázalo být samo sebou, aby vědělo, kdo je, kým bylo a kam patří. Je potřeba se zaměřit také na rozvoj důvěry a sebedůvěry. (Vančáková, 2011, s. 24)

„Pojem identita myslíme v psychologii osobnosti totožnosti jedince se sebou samým – jmenovitě s tím, kým by chtěl a měl být, aby žil opravdový, vůči sobě samému upřímný a nefalšovaný život.“ (Helus, 2004, s. 147)

Jedinec se svou identitou stává opravdovým, nejenom někým, kdo o sobě něco předstírá, nebo se stylizuje do požadovaných podob, aniž se zamýšlí nad tím, kým doopravdy je. Svou identitou dospívá člověk k sobě samému, takovému, jaký si stojí ve své pravdě. Identita má hodně úzký vztah k tématu vzniku a vývoje já. (Helus, 2004, s. 147)

Potřeba pozitivní identity je jednou ze základních psychických potřeb, které musí být uspokojovány v náležitě míře a ve vhodné době, má-li se dítě vyvíjet zdravě. Identita je naše vnitřní odpověď na otázku, kdo jsem, co jsem, co znamenám pro sebe a pro druhé. Kromě našeho jména k identitě také patří naše národnost, státní příslušnost, mateřský jazyk, ale také náš rodinný původ a naše životní historie. (Matějček, 2005, s. 118)

V dětství jsme si osvojili názory a postoje bez velkého přemýšlení od svých rodičů nebo od jiných autorit. Pokud si budujeme vlastní identitu, tak to znamená rozchod s těmito názory a postoji. Je třeba kriticky přezkoumat a rozejít se s tím, co doopravdy nechci. (Říčan, 2010, s. 170-171)

Děti, které zažily posttraumatickou stresovou situaci, o sobě prohlašují: „Jsem už takový typ, že se mi dějí zlé věci“, „Lidé, kteří mě mají rádi, mi neustále ubližují“, „Nezasloužím si nic hezkého“. Pokud bude u nich přetrvávat takové přesvědčení, tak nebudou nikdy žít šťastně. Takové názory musejí změnit. Vnitřní přesvědčení utváří naši identitu a změnit ji není vůbec snadné. Je třeba s dětmi pracovat, aby se zbavily své identity oběti a hledaly o sobě novou představu. (Cairns, 2013, s. 124-125)

V průběhu našeho života k nám občas opět dolehne otázka, kterou jsme si kladli v době puberty a dospívání. Otázka „kdo jsme“ – spolu s tím, „ke komu patříme“, „co tady na světě pohledáváme“, „odkud jdeme a kam“, „v co doufáme a komu důvěřujeme“. Otázky po své osobní identitě. (Kovařík, 2002, s. 60)

Pokud má dítě dobré rodinné zázemí a tam důvěrného člověka, který mu je přítelem, zná svou pozici a situaci, také zná svůj původ, tak se není čeho obávat. Hledání identity dospívajícího zde má oporu v identitě jeho pěstounských rodičů. Jestli ji tedy sami přijali. Přijmeme-li identitu pěstouna, nebude mít dítě problém s tím, aby přijalo identitu přijatého dítěte. To je jedna z nejdůležitějších rolí, které tvoří základ jeho identity. (Kovařík, 2002, s. 64)

Vyjádření T. H. Eriksena (in Jakoubek, 2008, s. 161) říká: „*Kdy bude možné být barvoslepým, aniž bychom byli označeni za krysy, zrádce či občanské idealisty? Kdy bude možné mít identitu, ale také možnost se jí zříci? Právo na to být odlišný, které žádají jak hnutí minorit, tak nacionalisté na celém světě, se v dnešní době obrací proti nim samotným. Je jasné, že všichni mají právo sounáležitosti s tradicí, ale žádná tradice nemá právo rozhodovat o lidech. Právo na národnost, které je uvedeno v Deklaraci lidských práv a svobod by mělo zahrnovat i právo zříci se jí. Dokud toto nebude možné, musíme vyžadovat alespoň právo zříci se kulturní či etnické identity.*“

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V teoretické části bakalářské práce jsme si vymezili základní pojmy, které souvisejí s tématem této práce. Největší důraz byl kladen na problematiku spojenou s přijímáním dítěte jiného etnika do rodin v rámci pěstounské péče. V první kapitole byly vymezeny pojmy jako etnikum a národnostní menšina, kde jsme se záměrně soustředili především na romské etnikum. Dále jsme definovali postoje a předsudky. V druhé kapitole je probrána náhradní rodinná péče, osobnost pěstouna a jeho postoje, které jsou hlavním tématem následující výzkumné části. Ve třetí kapitole je uvedeno, co obnáší mít dítě jiného etnika v pěstounské péči.

V praktické části je zvolen pro výzkumné šetření smíšený design výzkumu, což je kombinace kvantitativního a kvalitativního přístupu. Vzhledem k nutnosti statistického ověření dat a zároveň potřebě hlubšího porozumění daných odmítavých postojů pěstounů, byla zvolená metoda určena jako nejefektivnější. V této části je definován výzkumný problém, výzkumné otázky a cíle. Dále je popsán výzkumný soubor, metoda sběru dat a následná interpretace získaných dat.

4.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Výzkumné šetření je zaměřeno na postoje a důvody pěstounů, kteří odmítají přijmout do rodiny dítě jiného etnika či rasy. Výchova přijímaného dítěte je náročná, vyžaduje trpělivost a čas. Vančáková (2011, s. 15) uvádí, že lidé mívají tendenci svalovat problematiku chování přijatého dítěte „na geny“ po jeho biologických rodičích nebo na jeho etnický původ. Málokdo dokáže pochopit, že za konkrétním chováním dítěte stojí traumata a vnitřní bolest zraněného dítěte. Pěstouni by tak měli umět přijímat odlišnosti včetně etnika, jelikož právě pěstouni mohou sehrát v životě dítěte důležitou roli. Překážkou jim však mohou být potenciální zakořeněné předsudky. Ty v nás zůstávají buď ze špatné osobní zkušenosti, anebo pod vlivem toho, co slyšíme v rodině, ve škole, či v médiích.

Výzkumné šetření je dále zaměřeno na skutečnost, zda se postoje pěstounů liší v závislosti na stáří dítěte a jeho pohlaví a taky, zda má v procesu přijetí dítěte vliv bydliště, vzdělání a předsudky pěstounů.

Inspirací nám byl výzkum na téma Pěstounské rodiny v ČR – základní charakteristiky pěstounů a dětí v pěstounské péči, který byl realizován v roce 2019 Nadací Sirius a Asociací Dítě a Rodina, z.s. Žádný takový výzkum se nikdy předtím neuskutečnil.

Z uvedeného výzkumu nás nejvíce zajímalo, zda se daří nacházet pěstounské rodiny i pro děti jiného etnika. Z výsledků vyplývá, že i když u 15 % dětí nebylo uvedeno jejich etnikum, tak u dalších 23 % se jednalo o děti jiného etnika, tedy více než pětina dětí umístěných v pěstounské péči byla jiného etnika. „*Není pravda, že je těžké umístit děti jiného etnika do pěstounské péče.*“ (Nadace Sirius a Asociace Dítě a Rodina, 2019, s. 21).

Výzkum této práce se zaměří především na ty rodiny, které dítě jiného etnika přijmout nechtějí, a především na jejich odmítavé postoje.

Na základě výše uvedeného formuluji tyto **výzkumné otázky**, které zní:

- Jaký mají pěstouni postoj k přijetí dítěte jiného etnika či rasy do pěstounské péče?
- Co konkrétně ovlivňuje tyto postoje pěstouna při přijetí dítěte jiného etnika či rasy?

4.2 Cíl výzkumu

Hlavní cíl výzkumu spočívá ve zjištění postojů pěstounů vůči jinému etniku či rase během procesu přijetí dítěte do náhradní rodinné péče.

V dílčích cílech je výzkum zaměřen na skutečnosti, zda se postoje pěstounů liší ve vztahu k věku a pohlaví dítěte. Rovněž se budeme zabývat tím, jaký má v procesu přijetí dítěte vliv bydliště žadatelů, vzdělání a jejich předsudky vůči jinému etniku či rase.

4.3 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Za výzkumný soubor byli zvoleni pěstouni z Jihomoravského kraje. Jako výběrový výzkumný soubor ze základního souboru byli vybráni ti pěstouni, kteří vykonávají zprostředkovanou pěstounskou péči, jelikož v příbuzenské pěstounské péči zpravidla nefiguruje jiné etnikum přijímaného dítěte. V rámci výzkumného šetření bylo osloveno celkem jedenáct organizací, jež doprovází pěstouny jak během přijímání dítěte, tak i po celou dobu pobytu dítěte v náhradní rodině. Organizace byly požádány e-mailovou korespondencí o preposlání elektronického dotazníku všem svým zprostředkovaným pěstounům. Někteří pracovníci z doprovázející organizace se omluvili, že nemohou dotazníky preposlat, jelikož zasílají pouze oficiální zprávy týkající se doprovázení. Návratnost vyplněných dotazníků tak byla poměrně nízká. Vzhledem k probíhající pandemii byly dotazníky rozeslány i pomocí sociální sítě Facebook. Tam byli osloveni rovněž pouze ti pěstouni, kteří vykonávají zprostředkovanou pěstounskou péči.

K výzkumnému souboru se vztahují tři položky v dotazníku, které mají demografický charakter. Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 46 respondentů z toho 44 žen a 2 muži. V tabulce č. 1 je uvedeno věkové rozhraní respondentů. Počet dětí žijících ve společné domácnosti pěstounských rodin jsou uvedeny v tabulce č. 2.

Pěstounskou péči vykonávají především ženy ve věku 46 – 55 let a mají v pěstounské péči 1 až 2 děti, počet vlastních dětí je menší, jelikož v uvedeném věku pěstounů jsou jejich vlastní děti většinou již dospělé.

Tabulka 1: Věk pěstounů (vlastní zpracování, 2022)

Věk	Počet
25-35	6
36-45	14
46-55	18
56 a více	8

Tabulka 2: Počet dětí ve společné domácnosti (vlastní zpracování, 2022)

Počet dětí	Vlastní	Přijaté	Partnera/ky / manžela/ky
0	21	2	43
1	11	17	1
2	9	17	1
3	4	7	1
4	1	1	0
5	0	1	0
9	0	1	0

Pro kvalitativní část výzkumu byla zvolena metoda sněhové koule. Švaříček a Šed'ová (2007, s. 73) uvádějí, že při řešení otázky, kde získat nové respondenty, lze použít metodu sněhové koule. Metoda spočívá v tom, že již ti respondenti, kteří nám poskytli potřebný rozhovor, nás potom odkazují na další lidi, které znají a mohli by odpovídat potřebným kritériím. Tímto způsobem se nakonec podařilo kontaktovat čtyři pěstounské rodiny. Pouze v jednom případě byl rozhovor veden s manželským párem. Ve zbylých případech se jednalo pouze o rozhovor s pěstovkami. Záměrně byly zvoleny takové pěstounské rodiny,

kteřé odmítají dítě jiného etnika či rasy. Z důvodu anonymity a ochrany pěstounů byla v rozhovorech jejich jména změněna. Rozhovory se uskutečnily během listopadu a prosince 2021. Po přepsání a následné analýze byly nahrané rozhovory smazány.

Následující tabulka znázorňuje veškeré respondenty.

Tabulka 3: Respondenti výzkumu (vlastní zpracování, 2022)

Rozhovor	Fiktivní jméno, věk	Vzdělání	Bydliště (počet obyvatel)	Počet vlastních dětí	Počet přijatých dětí
Rozhovor 1	Anna, 47 let	VŠ	< 1.000	1	1
Rozhovor 2	Pavel, 49 let	SŠ bez maturity	< 1.000	1	1
Rozhovor 3	Klára, 46 let	VŠ	< 1.000	1	1
Rozhovor 4	Veronika, 55 let	SŠ s maturitou	< 1.000	0	2
Rozhovor 5	Zuzana, 49 let	SŠ s maturitou	< 100.000	0	2

4.4 Metoda sběru dat

Jako první část výzkumu byla zvolena metoda dotazníkového šetření. Jedná se o nejčastější metodu pro kvantitativní výzkum. Z důvodu aktuální situace byl vytvořen elektronický dotazník na portálu Survio.cz. Odkaz k nalezení dotazníku byl zaslán k přeposlání respondentům doprovázejícím organizacím a také zveřejněn na sociální síti Facebook. Bylo získáno celkem 46 vyplněných dotazníků a všichni respondenti zodpověděli každou otázku. Dotazník se skládal z patnácti položek a byl zcela anonymní. Dotazník je součástí přílohy.

Úvodní otázky v dotazníku jsou zaměřeny na zjištění pohlaví, věku, bydliště a nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Otázka č. 5 měla za úkol zjistit kolik dětí, ať už biologických či přijatých, žije ve společné domácnosti s respondenty. Šestá otázka je zaměřena na konkrétní důvody přijetí dítěte do pěstounské péče a dvanáctá otázka zkoumá, zda je při rozhodování někdo (popř. něco) ovlivnilo. Otázky č. 7 a č. 8 zjišťují, jaké jsou kladené preference na přijímané dítě. Devátá otázka je zaměřena na postoj respondentů vůči jinému etniku či národnosti dítěte pro výchovu v pěstounské péči. Desátá otázka se ptá, zda by měli respondenti obavy z přijetí dítěte jiného etnika či národnosti a následující otázka č. 11 obavy konkretizovala. Otázky č. 13 a č. 14 jsou zaměřeny na zjištění zkušeností respondentů s dětmi a lidmi jiných etnik či národností. Poslední patnáctá otázka

zjišťuje, zda respondenti znají nějaké pěstouny, kteří mají v pěstounské péči dítě jiného etnika.

Druhá část výzkumu byla doplněna navazujícím kvalitativním výzkumem. Metodou byla zvolena forma polostrukturovaného rozhovoru. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru se snažíme získat názory a obavy pěstounů, kteří nechtějí přijmout do své rodiny dítě jiného etnika či rasy. Snažíme se zjistit, co se za těmito obavami a názory skrývá. Otázky v rozhovoru byly sestaveny vzhledem k cílům empirického výzkumu. Respondentům byly v časovém předstihu e-mailovou korespondencí zaslány připravené otázky, aby měli dostatečný čas se na rozhovor předpřipravit. Při samostatném rozhovoru se občas objevila podotázka, ale většinou odpovídali obsáhle. Rozhovory byly uskutečněny v prostředí, které navrhli sami oslovení respondenti, a trvaly přibližně 30 minut. Respondenti byli předem informováni o účelu výzkumu a ujištění, že veškeré jejich odpovědi budou použity výhradně pro účely této bakalářské práce. Na začátku rozhovoru byli všichni ubezpečeni o anonymitě získaných údajů a nutnosti pořízení nahrávky přes mobilní aplikaci diktafon.

Rozhovory byly poté přepsány do doslovné transkripce a nahrávka smazána. K analýze dat byla použita technika otevřeného kódování. Švaříček a Šed'ová (2007, s. 211-212) uvádějí, že při otevřeném kódování je text rozbit na jednotky. Jednotkou může být nejen slovo, ale i sekvence slov, věta nebo odstavec. Každé takto vzniklé jednotce, která se nějakým způsobem odlišuje od ostatních, přidělíme kód.

Po překódování veškerého textu rozhovorů jsme vypsali všechny kódy ručně na papír do sloupce. Všechny vzniklé kódy jsme dali dohromady podle vnitřní souvislosti nebo podobnosti.

Poté jsme pokračovali za použití techniky „vyložení karet“. Vzali jsme kategorizovaný seznam kódů, který jsme uspořádali do obrazce či linky a na jejichž základě jsme uspořádali text, jenž je vlastně převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií. Není nutné, aby vstoupily všechny kategorie, lze vybrat pouze některé z nich, ale musí být spolu nějakým způsobem provázané. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 226)

5 VÝSLEDKY

Tato kapitola je zaměřena na analýzu a interpretaci nasbíraných dat od respondentů. Kapitola je rozdělena na výsledky dotazníkového šetření a na výsledky rozhovorů.

5.1 Výsledky dotazníkového šetření

Zde budou uvedeny výsledky, kterých jsme dosáhli na základě odpovědí respondentů v našem dotazníku. Výsledky kvantitativního šetření byly zaznamenány do tabulek a grafů.

Přijetí dítěte

V této oblasti jsme se zabývali tím, jaké mají pěstouni důvody pro přijetí dítěte a kdo (popř. co) je nejvíce ovlivnilo při rozhodování. Šetřeno bylo pomocí dvou škálových položek v dotazníku. Respondenti označili daný výrok, s kterým nejvíce souhlasili, přičemž 1 = zcela souhlasím a 5 = zcela nesouhlasím. Následující tabulky nám demonstrují četnosti jednotlivých položek. V tabulce č. 4 jsou uvedeny výsledky důvodů pro přijetí dítěte. Četnosti jsou pro lepší představu převedeny na procenta. V první položce 44 % respondentů zcela nesouhlasí s tvrzením, že by se rozhodli přijmout dítě z důvodu touhy po dítěti, 11 % nesouhlasí, 17 % mají neutrální postoj, 4 % souhlasí a 24 % zcela souhlasí. Druhá položka se zabývala tím, zdali jsou jejich důvody pro přijetí, aby měli sourozence pro vlastní dítě. Více jak polovina, resp. 65 % respondentů odpovědělo, že zcela nesouhlasí s uvedeným výrokem. V další položce odpovědělo 40 respondentů, tj. 87 % že zcela souhlasí s tím, že by chtěli přijímanému dítěti pomoci. S argumentem „dát šanci dítěti vyrůst v rodině“ zcela souhlasí 42 respondentů, tj. až 91 %, pouze 7 % udalo, že s tímto důvodem zcela nesouhlasí a 2 % respondentů měla k tomuto výroku neutrální postoj. V poslední položce bylo dotazováno, zda je důvodem přijetí dítěte pocit osamocení. Zde zcela nesouhlasilo 72 % respondentů. Z výsledků plyne, že hlavními důvody jsou pomoci dítěti a umožnění toho, aby vyrůstalo v rodině.

Tabulka č. 5 nám uvádí kdo (popř. co) pěstouny ovlivnilo při rozhodování, zda přijmou dítě do rodiny. Skoro ve všech položkách respondenti označili nejvíce, že zcela nesouhlasí s danými výroky. V případě ovlivnění druhými pěstouny respondenti uvedli, že 33 % zcela souhlasí, 9 % souhlasí, neutrální postoj má 19 %, nesouhlasí 6 % a zcela nesouhlasí 33 %. Výrazný nesouhlas pozorujeme u předposledního výroku, který zjišťoval, zda je v rozhodování o přijetí dítěte ovlivnilo finanční hodnocení. 78 % respondentů uvedlo, že zcela nesouhlasí, 7 % nesouhlasí, 11 má neutrální postoj, pouze 2 % uvedli souhlas a 2 %

zcela souhlasí. Z toho je zřejmé, že pokud se respondenti rozhodli být pěstouny a přijmout dítě do pěstounské péče, vedlo je k tomu jejich vnitřní přesvědčení a nebyli nikým či ničím ovlivněni.

Tabulka 4: Důvody pro přijetí dítěte do pěstounské péče (vlastní zpracování, 2022)

	Zcela souhlasím	Souhlasím	Neutrální	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Touha mít dítě:	11	2	8	5	20
Mít sourozence pro vlastní dítě:	2	3	9	2	30
Pomoci dítěti:	40	4	1	0	1
Dát šanci dítěti vyrůstat v rodině:	42	0	1	0	3
Pocit osamocení:	4	1	1	7	33

Tabulka 5: Kdo (popř. co) pěstouny ovlivnilo při rozhodování (vlastní zpracování, 2022)

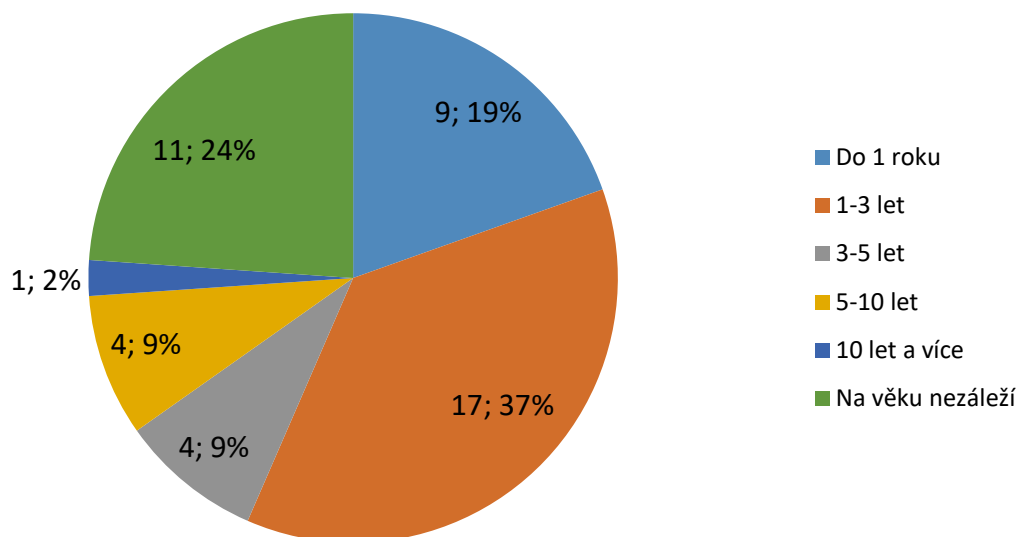
	Zcela souhlasím	Souhlasím	Neutrální	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Manžel/ka / partner/ka:	11	6	9	2	18
Rodina:	4	5	11	5	21
Přátelé:	4	3	8	8	23
Literatura o pěstounství:	8	8	7	3	20
Média:	5	4	7	5	25
Druzí pěstouni:	15	4	9	3	15
Finanční ohodnocení:	1	1	5	3	36
Změna zaměstnání:	3	4	5	5	29

Věk přijímaného dítěte

Pomocí položky 10 v našem dotazníku byl zjišťován dílčí výzkumný cíl bakalářské práce. Respondenti byli dotazováni, zda preferují určitý věk v procesu přijetí u přijímaného dítěte do pěstounské péče. Věk dítěte do 1 roku označilo 19 % respondentů, od 1 do 3 let zvolilo

37 %. Více jak polovina respondentů by preferovala věk dítěte do 3 let. 24 % respondentům na věku nezáleží a pouze 2 % by přijali dítě ve věku nad 10 let.

Jaký je preferovaný věk dítěte v procesu přijetí do pěstounské péče?

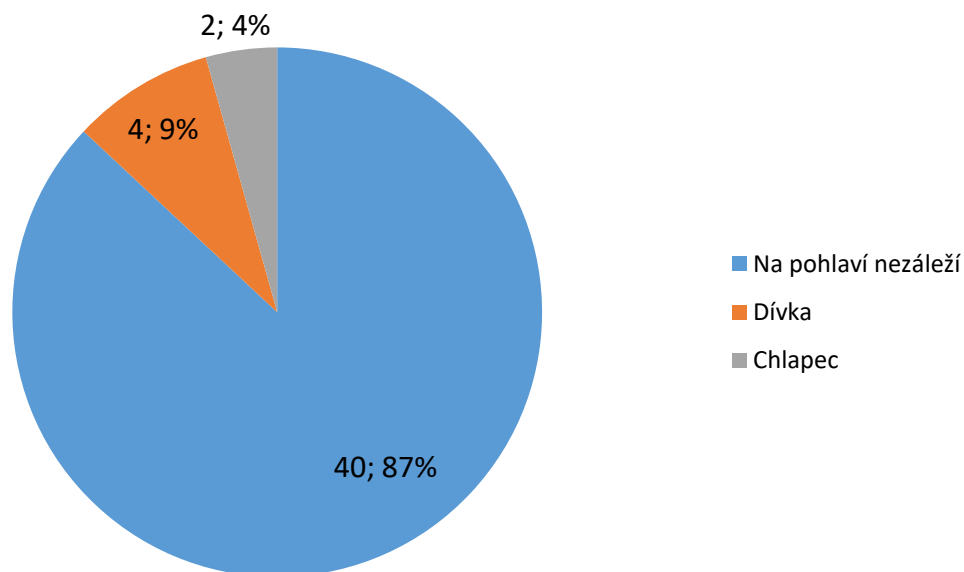

Graf 1: Věk dítěte (vlastní zpracování, 2022)

Pohlaví přijímaného dítěte

Otázka č. 9 byla směřována na důležitost pohlaví přijímaného dítěte do pěstounské péče. 40 respondentů, tj. 87 % odpovědělo, že jim na pohlaví nezáleží. Čtyři respondenti zadali, že preferují dívku a dva uvedli, že preferují chlapce. Z těchto výsledků lze vyvodit, že v procesu přijetí dítěte pěstounům na pohlaví spíše nezáleží.

Jaké je preferované pohlaví dítěte v procesu přijetí do pěstounské péče?

Graf 2: Pohlaví dítěte (vlastní zpracování, 2022)

Postoje pěstounů k dítěti jiného etnika či národnosti

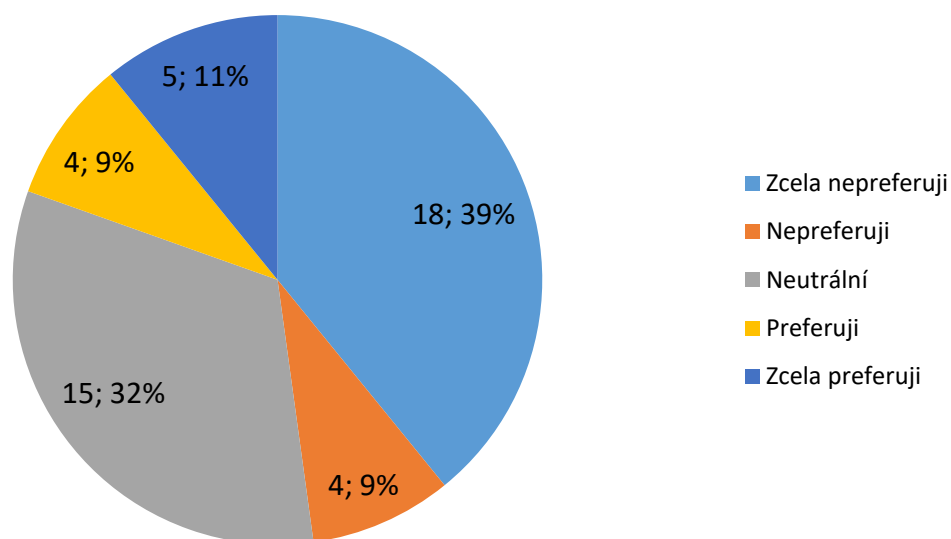
Pomocí škálové otázky č. 11 byly získávány informace ohledně postojů respondentů. Cílem bylo zjistit, jaké postoje v procesu přijetí dítěte do pěstounské péče mají pěstouni vůči danému etniku či národnosti. Respondenti označili daný výrok, s kterým nejvíce souhlasili, přičemž 1 = zcela preferuji a 5 = zcela nepreferuji. V tabulce č. 6, kterou jsme zpracovali níže, jsou uvedeny výsledky. Nejvíce respondentů uvedlo, že zcela preferují českou a slovenskou národnost. K národnosti vietnamské, polské a ukrajinské mají spíše neutrální postoj. K romskému etniku respondenti v 39 % uvedli, že ho zcela nepreferují, 9 % nepreferují, 32 % mají neutrální postoj, 9 % preferují a 11 % zcela preferují. Touto skutečností je třeba se zabývat více do hloubky v kvalitativní části výzkumu. Je třeba zjistit, co je konkrétním důvodem spíše odmítavého postoje. Graf č. 4 demonstruje procentuální zastoupení romského etnika.

Tabulka 6: Postoje pěstounů vůči danému etniku či národnosti (vlastní zpracování, 2022)

	Zcela preferuji	Preferuji	Neutrální	Nepreferuji	Zcela nepreferuji
Česká:	27	3	8	0	8

Romská:	5	4	15	4	18
Vietnamská:	7	7	15	6	11
Ukrajinská:	11	4	16	7	8
Polská:	11	4	16	6	9
Slovenská:	15	6	14	2	9

Jaký postoj mají pěstouni vůči romskému etniku?

Graf 3: Romské etnikum (vlastní zpracování, 2022)

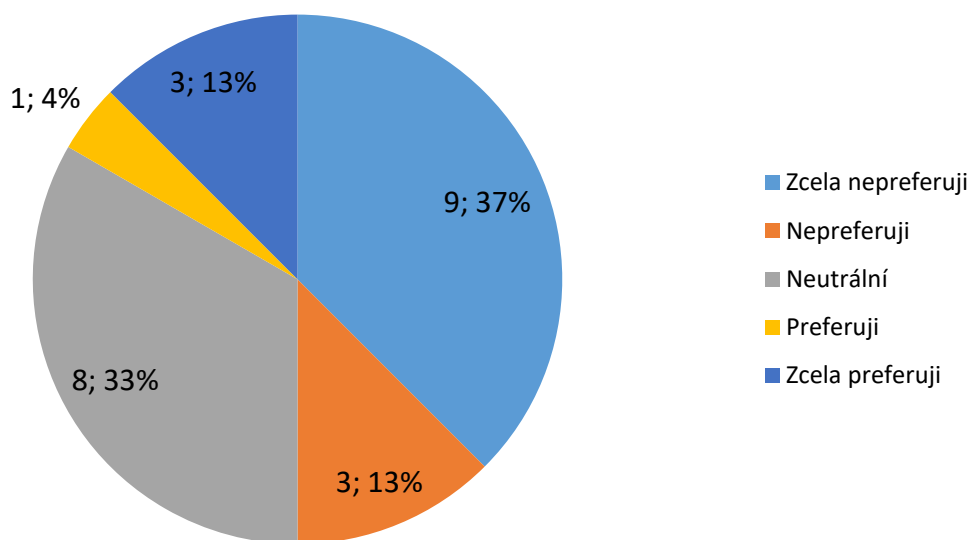
Vzdělání a bydliště pěstounů

Otázky č. 3 a č. 4 se soustředily na vzdělání a bydliště respondentů. Zajímalo nás, zda má v procesu přijetí dítěte jiného etnika do pěstounské péče vliv vzdělání a bydliště pěstounů. Zaměřili jsme se především na romské etnikum, které získalo nejméně preferencí. Graf č. 5 zobrazuje postoje vysokoškolsky vzdělaných respondentů vůči romskému etniku. 37 % respondentů odpovědělo, že jej zcela nepreferují, 13 % jej nepreferují, 33 % respondentů má neutrální postoj, 4 % preferují a 13 % respondentů jej zcela preferují. Graf č. 6 nám udává, jaké postoje mají středoškolsky vzdělaní respondenti vůči romskému etniku. Respondenti v 41 % uvedli, že zcela nepreferují, 4 % nepreferují, neutrální postoj má 32 %

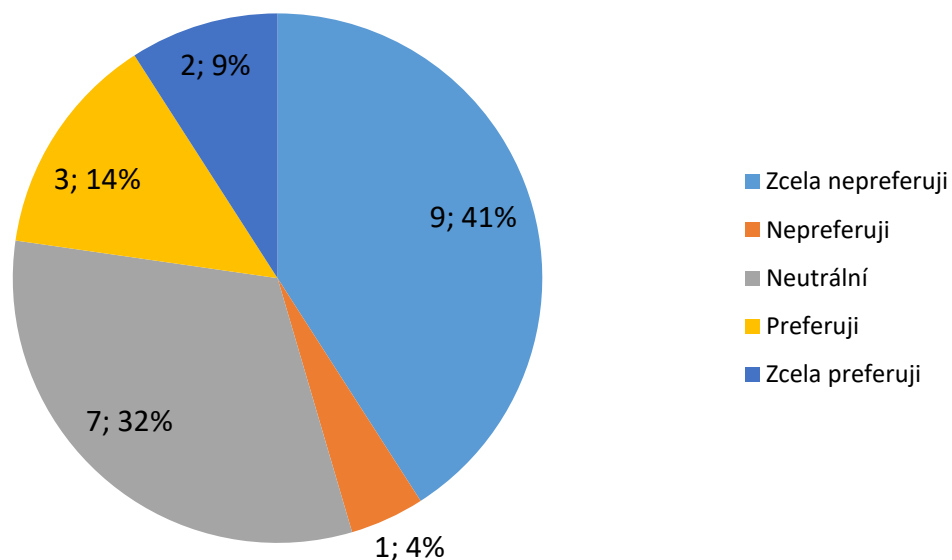
respondentů, 14 % preferuje a 9 % zcela preferuje. Vzdělanost pěstounů nemá v procesu přijetí dítěte jiného etnika do pěstounské péče vliv.

V grafu č. 7 jsou uvedeni ti pěstouni, kteří bydlí v městech a obcích. Vůči romskému etniku zaujímají tyto postoje: 42 % zcela nepreferují, 10 % nepreferuje, 29 % má neutrální postoj, 11 % preferuje a zcela preferuje 8 % respondentů. Dále z dotazníků vyplývá, že 50 % pěstounů žijících ve velkoměstě má neutrální postoj vůči romskému etniku, 25 % zcela preferuje romské etnikum a 25 % zcela nepreferuje. Data získaná v dotazníku ukazují, že pěstouni z měst a vesnic mají vůči romskému etniku více negativní postoj oproti pěstounům z velkoměsta.

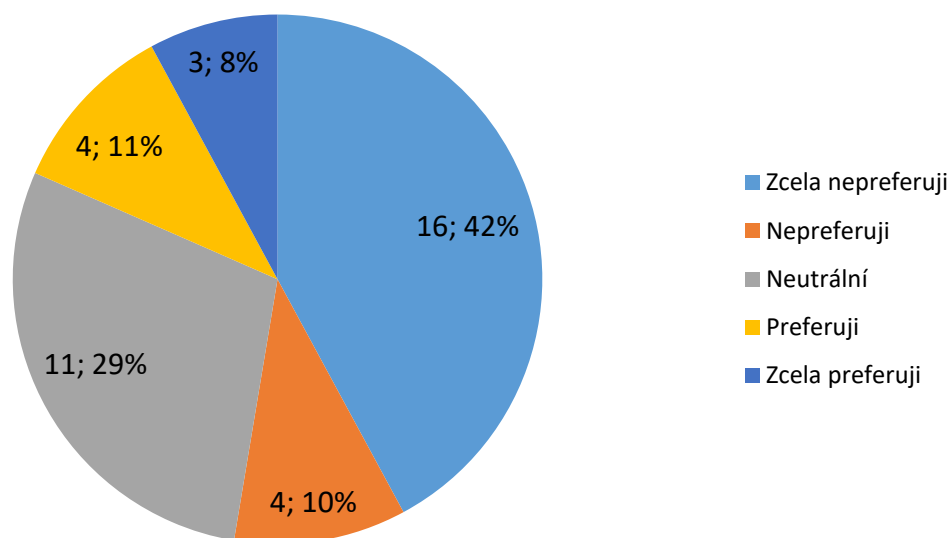
Jaký postoj mají vysokoškolsky vzdělání pěstouni vůči romskému etniku?

Graf 4: Vysokoškolské vzdělání a romské etnikum (vlastní zpracování, 2022)

Jaký postoj mají středoškolsky vzdělání pěstouni vůči romskému etniku?

Graf 5: Středoškolské vzdělání a romské etnikum (vlastní zpracování, 2022)

Jaký postoj mají pěstouni z měst a obcí vůči romskému etniku?

Graf 6: Postoje pěstounů z měst a obcí (vlastní zpracování, 2022)

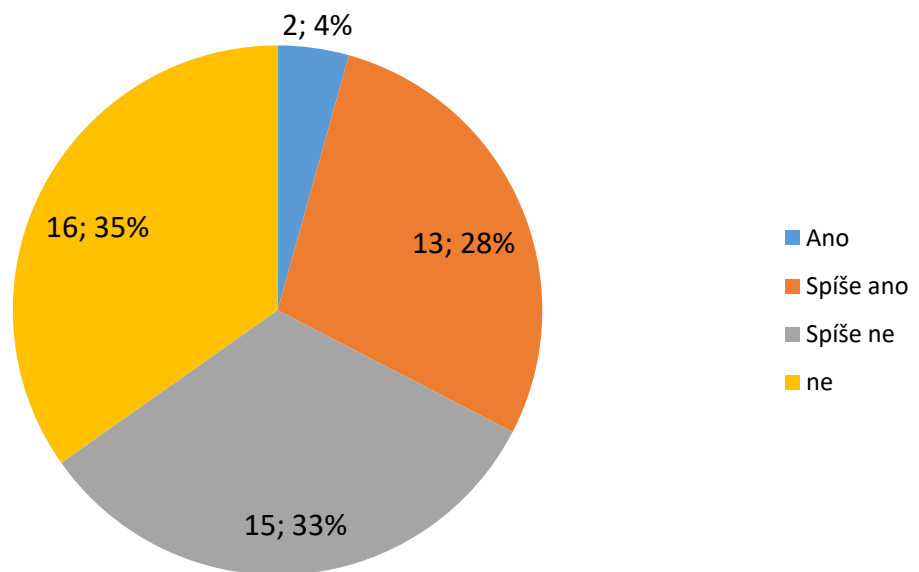
Obavy a zkušenosti pěstounů

Pro výzkum byly zásadní položky 12 a 13 z našeho dotazníku. Byly zde dotazy na obavy respondentů z přijetí dítěte jiného etnika či národnosti. V grafu č. 9 je uvedeno, zda mají obavy či ne. 35 % respondentů uvedlo, že nemají obavy a 33 % odpovědělo, že spíše nemají obavy. Spíše ano uvedlo 28 % a k obavám se přiklání pouze 4 %. V položce 13 byly uvedeny konkrétní důvody a respondenti mohli označit více odpovědí. V následujícím grafu č. 10 jsou znázorněny četnosti odpovědí, pro jeho přehlednost jsme je seřadili. Zde uvedlo pouze 13 respondentů, že obavy nemají. Nejvíce se obávají přijetí širšího okolí, kde položku označilo celkem 18 respondentů. Období puberty se obává 16 respondentů a vlivu genů se obává celkem 15 respondentů. Pěstouni prvně uvedli, že spíše nemají obavy z přijetí dítěte jiného etnika. Po zmínění konkrétních důvodů se pěstouni přece jen přikláněli k uvedeným důvodům.

V položkách 15 a 16 nás zajímalo, zda pěstouni mají nějaké zkušenosti s dětmi a lidmi jiného etnika či národnosti. Tři čtvrtě tj. 76 % respondentů uvádí, že mají zkušenosti s dětmi jiného etnika či národnosti. Jelikož se jednalo o polootevřenou otázku, respondenti v 34 případech využili možnosti se vyjádřit. Negativní zkušenosti uvedlo 5 respondentů, pozitivní zkušenost neuvedl žádný respondent. V ostatních případech respondenti pouze popisovali, kde se setkali a setkávají s dětmi jiného etnika či národnosti. Většinou se jednalo o jejich zaměstnání, blízké okolí, u druhých pěstounů, nebo měli přímo oni v pěstounské péči dítě jiného etnika či národnosti. Tabulka č. 7 nám udává výsledky, jaké mají respondenti zkušenosti s lidmi jiného etnika či národnosti. Respondenti s lidmi vietnamské, ukrajinské, slovenské a polské národnosti mají spíše pozitivní zkušenosti. Pouze u romského etnika převládá neutrální postoj, který má 41 % respondentů. Zcela pozitivní zkušenosti uvedlo 11 % a pozitivní zkušenosti 19 % respondentů. Podobně jsou na tom zcela negativní zkušenosti, které mají 9 % respondentů a negativní 20 %.

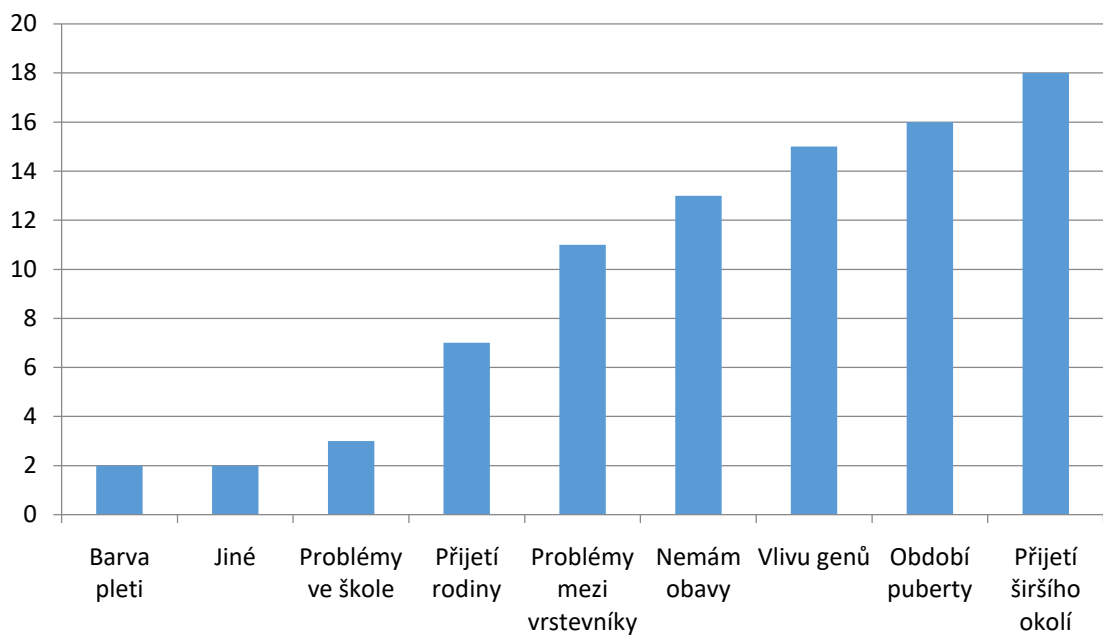
V poslední otázce č. 17 bylo zjišťováno, jestli respondenti znají někoho, kdo má v náhradní rodinné péči dítě jiného etnika či národnosti. Téměř 91 % uvedlo ano a pouze 9 % respondentů zadalo, že nikoho neznají.

Měl/a byste obavy z přijetí dítěte jiného etnika či rasy?

Graf 7: Obavy (vlastní zpracování, 2022)

Čeho se Vaše obavy týkají?

Graf 8: Čeho se obavy týkají (vlastní zpracování, 2022)

Tabulka 7: Zkušenosti pěstounů s lidmi jiného etnika či národnosti (vlastní zpracování, 2022)

	Zcela pozitivní	Pozitivní	Neutrální	Negativní	Zcela negativní
Romové:	5	9	19	9	4
Vietnamci:	18	13	13	2	0
Ukrajinci:	15	12	15	3	1
Slováci:	25	10	8	2	1
Poláci:	17	10	14	2	3

5.2 Shrnutí dotazníkového šetření

V této části jsou zrekapitulovány výsledky dotazníkového šetření. Zjistili jsme, že pěstounskou péči vykonávají především ženy ve věku 46–55 let a mají v péči 1 až 2 přijaté děti, počet vlastních dětí je vzhledem k uvedenému věku žen nižší, jelikož jsou tyto děti většinou již dospělé.

Nadále nám výzkum ukázal, že pokud se respondenti rozhodli být pěstouny a přijmout dítě do pěstounské péče, tak se rozhodli zřejmě podle svého vnitřního přesvědčení a nebyli nikým či ničím ovlivněni. Téměř nikoho neovlivnilo finanční ohodnocení.

Výzkumné šetření prokázalo, že více jak polovina pěstounů preferují věk přijatého dítěte do 3 let a na pohlaví dítěte jim spíše nezáleží. Čtvrtina pěstounů sice uvedla, že jim na věku nezáleží, ale i tak starší dítě ve věku nad 10 let má menší pravděpodobnost na přijetí do pěstounské rodiny.

Bylo zjištěno, že pěstouni v procesu přijetí dítěte do pěstounské péče nejméně preferují romské etnikum. Nejvíce preferencí získaly děti české a slovenské národnosti. K ostatním dětem jiné národnosti mají pěstouni spíše neutrální postoj.

Data získaná v dotazníku ukazují, že vzdělanost pěstounů nemá vliv v procesu přijetí dítěte jiného etnika do pěstounské péče. Za to u místa bydliště už více záleží na tom, zda je pěstoun z města a vesnice nebo z velkoměsta. Ve velkoměstě mají pěstouni méně negativní postoj vůči romskému etniku.

Pěstouni se u dítěte jiného etnika či národnosti obávají nejvíce přijetí širšího okolí, období puberty a vlivu genů. Pěstouni nejdříve všeobecně uvedli, že spíše nemají obavy z přijetí dítěte jiného etnika. Po zmínění konkrétních důvodů se však přece jen přikláněli k některým z uvedených obav.

Z výsledků dotazníkového šetření také plyne, že většina pěstounů má nějaké zkušenosti s dětmi a lidmi jiného etnika. S lidmi vietnamské, ukrajinské, slovenské a polské národnosti mají spíše pozitivní zkušenosti. Pouze u romského etnika převládá neutrální postoj. Pokud měli pěstouni uvést konkrétní zkušenosti, tak se jednalo o ty negativní. Většina pěstounů zná někoho, kdo má v pěstounské péči dítě jiného etnika či národnosti.

5.3 Výsledky rozhovorů

V této kapitole jsme se zaměřili na výsledky rozhovorů. Údaje byly získávány pomocí polostrukturovaného rozhovoru s jednotlivými respondenty. Rozhovory byly přepsány do doslovné transkripce. Po použití techniky otevřeného kódování (viz kapitola 4.4) jsme vniklé kódy dali dohromady do kategorií podle vnitřní souvislosti nebo podobnosti.

Byly vytvořeny celkem čtyři kategorie:

1. kategorie: **Motivace a preference**
2. kategorie: **Obavy pěstounů**
3. kategorie: **Zkušenosti a postoje**
4. kategorie: **Romské dítě jako strašák**

Výsledky byly doplněny vybranými citacemi odpovědí některých respondentů. Odpovědi byly označeny počátečním písmenem fiktivních jmen respondentů a číslo nám určuje řádek v transkripci.

Kategorie 1 – Motivace a preference

Tato kategorie obsahuje vše, co se týká přijetí dítěte do rodiny. Z jakého důvodu se respondenti rozhodli přijmout dítě do své rodiny a jaké měli v procesu přijetí preference, a to především k jinému etniku či národnosti.

Kódy: pomoc dítěti, vnitřní nastavení, preference v procesu přijetí, jiná národnost.

Z rozhovorů vyplynulo, že pokud se respondenti rozhodli pro přijetí dítěte do pěstounské péče, tak se jednalo buď o jejich vnitřní nastavení. (Z1): „... už od malička jsem si říkala,

že si vezmu někoho z dětského domova, nevím proč, protože my to v rodině vůbec nemáme, ale já jsem měla takový pocit ...“. Nebo že chtěli pomoci dítěti. (K20): „... *prostě nás to táhlo opravdu jako dát nějakému tomu dítěti šanci ...*“. Preference na věk a pohlaví dítěte respondenti spíše neměli, ale již do formuláře uváděli, že dítě jiného etnika přijmout nechtějí. (K54): „*My jsme rovnou v tom formuláři vyplňovali, že etnikum jako do etnika bysme jako nešli, ...*“. Přitom respondentka na začátku rozhovoru uvedla. (K6): „... *bysme šli do adopce dítěte, a hrozně nás lákalo právě jako dítě z Afrických zemí, jo z těch sirotčinců, a takto, aby prostě člověk mohl dát šanci těmto dětem...*“. Druhá respondentka si již nepamatovala, co přesně napsali, ale myslí si, že udali odmítavý postoj. (Z30): „... *pokud bylo na výběr a jestli chceme, jakože jak oni tomu říkají minoritní etnikum nebo tak, tak si myslím, že jsme tam měli napsané, že ne, protože nám žádné takové dítě nenabídli.*“ Další respondentka by dítě jiného etnika přijala, ale má obavy z manželova negativního postoje vůči jinému etniku. (A47): „*Já bych z toho obavy neměla, to že kdybysme si dávali žádost o pěstounskou péči, tak bych si ale napsala, že nepřijmeme dítě jiného etnika, a to z toho důvodů, protože vím, že P. by nechtěl. Jo, že on prostě nemá rád cizí etnika, že je k tomu celkem nepřátelský. Takže z toho důvodu, že by se to děcko určitě necítilo dobře, že by tady nebyly podmínky.*“ Odmítavý postoj měla i respondentka, která v pěstounské péči dítě jiného etnika měla. (V56): „... *ale my bysme, jakoby asi cigánka asi nevzali ani asi černouška myslím, že jo měli bysme z toho jako obavy ...*“. Pokud byli respondenti dotázáni, zda by měli odmítavý postoj i u dítěte jiné národnosti, tak byli zaskočeni, že je jiné než romské etnikum ani nenapadlo. (V83): „*Ale vidíte, mě tam hned naskočili jen akorát Romové vono jich je. Ono to tak je. To mě nenapadlo.*“ Dokonce se respondentka zmiňuje, že se jich v rámci v procesu přijetí dotazovali pouze na romské etnikum. (K73): „*Jo, to ani nevím, jestli oni nabízejí Vietnamské děti. Jo, nás jako se ptal vyloženě na romské etnikum.*“ Respondent na otázku, zda by měl odmítavý postoj i vůči dítěti Vietnamské národnosti odpověděl. (P19): „*Ti jsou pracovití, tam bych asi takový problém neměl, tady s tímto.*“

Kategorie 2 – Obavy pěstounů

V uvedené kategorii jsme se zaměřili na to, proč pěstouni nechtějí dítě jiného etnika do své rodiny přijmout. Převážně jsou zde uvedeny jejich obavy, strachy a různé vlivy.

Kódy: strach z reakce okolí, obava z temperamentu, strach z kontaktu s biologickou rodinou, vliv druhých pěstounů, co když odejde.

Respondenti uvedli konkrétní obavy, čeho se nejvíce obávají, kdyby přijali dítě jiného etnika. Respondent se nejvíce obával reakce okolí. (P5): „*Z rozdílu. Jak by na to okolí reagovalo, jak vůči mně by reagovalo okolí.*“ Na otázku, jak si myslí, že by reagovalo, respondent odpověděl. (P6): „*Útokem. Na co sis bral například cigána, bílých je málo. A z vlastní zkušenosti.*“ Dále uvedl, že má obavy z temperamentu. (P46): „*Hlavně by měl si myslím že, by měl úplně jiné, jiný temperament, úplně.*“ Temperament v rozhovoru uvedla i druhá respondentka. (V67): „*Právě je třeba dát pěstounům, který by, je profesionál, že by to nějak brali, já nevím, jakoby ten temperament.*“ Další respondentka se obává něčeho nového, má strach, že by výchovu dítěte jiného etnika nezvládli. (K64): „*Obavy, že neporozumím těm prostě těm novým dispozicím, které v tom etiku jsou a opravdu jsou, ... že na to nemáme sílu, že bysme to nezvládli, že nebudeme přeceňovat, když bychom potom třeba z toho museli vycouvat.*“ Poté se spíše přiklání k obavě z kontaktu s biologickou rodinou. (K71): „*... obávali jsme se hlavně té spolupráce s tou rodinou, ne ani ne tak jakoby uchopit tu výchovu, ale spíš tu komunikaci ano s tou komunitou s tou rodinou.*“ Další respondentka také uvádí obavy z kontaktu s biologickou rodinou. (V48): „*A teda kdyby nebyli ty kontakty s biologickou rodinou, to jsme si říkali, že bysme nedali*“ Respondenti vnímají příběhy druhých pěstounů jako negativní vzor, co by se mohlo stát i jim, kdyby přijali dítě jiného etnika. Většinou se jednalo o odchod dítěte jiného etnika z pěstounské rodiny. (Z41): „*... už znám různé příběhy, jezdili jsme na ty pěstounské různé školení tam aj jsou lidi s milion příběhy, ...*“ Dále uvádí (Z53): „*... v péči taky cigánku holku a ta ji taky ve čtrnácti utekla...*“ Druhá respondentka slyšela velmi podobný příběh, sice s „dobrým“ koncem, ale přesto ho vnímala jako negativní vzor. (K97): „*... naši přátelé měli v adopci holku, která byla na půl romská. Jako fajn to bylo, potom v šestnácti utekla nebo v sedmnácti tak nějak jako odešla ... se k té rodině zpátky vrátila ...*“ Další respondentka přímo uvedla své obavy z odchodu dítěte. (V49): „*... to děcko, že by najednou odešlo nebo tak, to bysme nedali.*“ Respondent odchod dítěte z pěstounské rodiny vnímal jako útek od pěstounské rodiny. (P98): „*Utekly jim.*“ Poslední respondentka nevnímala odchod dítěte negativně. Ale jako úspěšnou pěstounskou péči. (A109): „*To že P. říká, že jim utekl, já si myslím, že je to smysl pěstounské péče, oni dosáhli osmnácti let, byli v kontaktu se svojí rodinou, oni se vrátili do vlastní rodiny ...*“

Kategorie 3 – Zkušenosti a postoje

V této části jsme se soustředili především na negativní zkušenosti s jiným etnikem. A jaké postoje mají k dětem jiného etnika, kdyby byly vychovávány majoritní společností.

Kódy: negativní zkušenosti, být mezi „svými“, mít problém.

Odmítavý postoj vůči jinému etniku měli respondenti mimo jiného na základě svých negativních zkušeností. Jednalo se především o špatné zkušenosti pouze s romským etnikem. (K61): „... *ta zkušenost práce s těmi romskými dětmi byla pro mě velmi náročná velmi a jako osobně můžu říct, že já bych to nezvládla ...*“ Druhá respondentka uvedla, že již od raného dětství má strach z jiného etnika. (V60): „*Já osobně mám z dětství jako špatný zkušenosti ... dycky od mala jako jsem se bála těch jakoby tmavých.*“ Na otázku zda má nějaké špatné zkušenosti s lidmi jiného etnika či národnosti respondent odpověděl (P7): „*Z docházky do učení, kdy na nás zaútočili ... Tož hned máš škatulku.*“ Další respondentka své vlastní zkušenosti neuvedla, ale zmínila partnerovy. (Z63): „... *on hodně měl tady ty jako že Romy ve třídě a taky dycky, když mě říkal nějaké historky ... takže ale když mě vykládal ty příběhy, tak jsme se tomu smáli...*“ Poslední respondentka uvedla, že nemá žádnou špatnou zkušenost. (A81): „... *Nemám žádnou špatnou zkušenost, osobní...*“ Respondenti se přiklánějí k názoru, že by pěstouni měli přijímat děti stejného etnika či národnosti, jakou má jejich rodina. Respondentka souhlasí se situací, kdy náhradní rodiče přijmou dítě stejného etnika. (V77): „*Třeba v tom kojeňáku, jak jsem pracovala, tak tam třeba chodí Romové pro ty Romský miminka, a to mě přišlo úžasné, třeba taky nemohli mít děti a adoptovali ty děti, protože pak budou se svýma. Ale napasovat je do nějakých našich těch, někdy se to jako daří, někteří jo, ale myslím si, že většina ne.*“ Další respondentka uvedla své pocity na základě vlastních zkušeností, kde vyzdvihuje, že se každý cítí nejlépe jen mezi „svými“. (K93): „... *jsem si mohla vyzkoušet, jak se cítí jedinec, který je tam jenom jeden sám v té komunitě, že to byla opačná zkušenost a nebylo to nic příjemného. Brali mě, ale jako úplně jsem se komfortně necítila, když bych to měla stáhnout na jakékoliv etnikum menšinové ve většinové společnosti.*“ A na základě těchto osobních zkušeností se domnívá, že by dítě mělo mít aspoň přátele mezi lidmi stejného etnika. (K11): „... *dítě nebylo jakoby úplně v bělošské společnosti, ale mělo by přátele tam, že by se cítilo takové jako integrované.*“ I další respondent má za to, aby všichni lidé byli jen mezi „svými“ (P48): „... *mě nevadili Španěláci, taky jsou, jakože černí, ale u nich je to, protože dojedeš na jejich území, oni se taky nemísijou, takto když se podíváš, tak mezi něma nejsou bílí ...*“ Dále ještě uvádí a je přesvědčený o tom, že s tím má a bude mít

každý jedinec majoritní společnosti problém. (P27): „... pořád s tím budeme mít problém, že proto to tak řekl, že by byl to samé co ten černocho u nás a on by byl tak v té Africe, to bude pořád.“ (P20): „Nikdy ten černý nebude slovan.“

Kategorie 4 – Romské dítě jako strašák

Zde nás zajímalo, proč mají odmítavý postoj především vůči romskému etniku. Výchovné problémy spíše přisuzují k původu dítěte.

Kódy: odmítnutí, původ, předsudky, nikdo je nechce.

Respondentka, která má v péči dítě romského etnika, uvedla, že o této skutečnosti nevěděla. Kdyby ano, tak by ho odmítli. (V58): „... podstatě bych to ani nevěděla, kdyby tam ta kamarádka nepracovala, jo, no je bílej s modrýma očima. Nevěděli, kdyby tak bysme si nezvali, nevzali bysme ho.“ Na otázku, zda to jde na něm poznat a zda syn ví, že je jiného etnika, respondentka odpověděla (V94): „Zatím ne. Zatím se jen líp opaluje. On to jako neví, on ví, že je v pěstounství, to ví, ale že patří jako k týhle těm, to neví.“ Uznává, že jeho výchova je velmi náročná. (V32): „... které jsou velmi těžko jako zvladatelný, s ním je teda velký problém, jo, on má své nějaký ADHD a co všechno...“ Pěstounka se přiklání ke skutečnosti, že problémové chování dítěte bude z důvodu deprivace. (V33): „... ale je to touhle prvotní jako deprivací ... tenhle ten se úplně dobře neměl ... tam se stalo tolik věcí ...“. Ale přesto později v rozhovoru jeho chování přisuzuje k tomu, že se jedná o dítě romského etnika. (V71): „Tady ty afekty, co jsme věděli, že jsou už od školky, a potom ve škole se to táhlo, ten temperament je velikej. Ne, já si myslím, že jsou jiní jako zkrátka.“ I další respondenti si myslí, že špatné chování přijatého dítěte je způsobeno jeho původem. (Z47): „... jo a jak jim právě třeba hodně dětí, když začaly jít do té puberty a byly toho jiného etnika, tak se všechno úplně změnilo, já snad neznám ani jeden příběh, kdyby to nějak zůstalo normální, vím, že jim začaly doma lhát, krást, prodávaly věci, teď oni měli třeba ještě svoje biologické děti, takže ta rodina se úplně rozpadla...“. Dále v rozhovoru ještě uvedla. (Z55): „... jakože v té pubertě se nějak těma hormonama a vším ty geny, mě to připadá jak nějaké volání přírody ...“. Na konci rozhovoru se přiznává, že společně s přítelem si myslí, že dítě, které přijali do rodiny, je zřejmě jiného etnika. (Z71): „... si myslí, že je taky lízlá z nějaké strany, jakože tím Romem ... ona to nemá nikde napsané v papírech, já bych to musela někde zjistit, ale že aj podle toho chování, aj podle toho, jak ona jedná, jak odsekává, jakože jakým stylem, aj ona má takovou zvláštní vůni

...“: V rozhovorech pozorujeme zakořeněné předsudky vůči etnickým skupinám. Respondenti mají negativní postoj vůči těmto skupinám jako celku. Respondentka má strach z jiného etnika, že by jí mohli ublížit. (Z53): „... *já nejsu úplně rasista, ale minoritní etnikum, ať se s ním setkám, já znám málo takových slušných normálních ... já se bojím, když jich potkám, já bych je nechtěla potkat někde, když jdu sama, anebo kde je málo lidí, jo, a z toho už máte takový, prostě sů tam určité geny ...*“. Další respondentka sice nemá strach o své zdraví, ale přesto jsou tam určité obavy z nedorozumění. (A75): „... *když se mám jako setkat s nějakou skupinkou lidí stejného etnika jestli vietnamské nebo romský, tak je tam takové světýlko pozor, protože není to jako pozor braň se, ale spíš takové pozor nerozumíš úplně tomu smyslu vlastně mají úplně jinší životní styl, jo, aby ses někoho možná, možná je to tím, aby ses někoho nedotkla, aby se něco nestalo nechť, protože fakt nevím, takže spíš tady z tohoto, dávej si větší pozor co říkáš nebo jak se chováš, aby z toho nebylo nějaké nedorozumění ...*“ Respondent neskrývá své předsudky vůči jinému etniku. (P15): „... *aby nás tady bylo moc a kradlo se tady ... moc jich v práci nevidím, že by bylo cigánů a jiných etnik ...*“ Respondentka, která dříve pracovala v kojeneckém ústavu, se podělila o praktiky se spisy dětí jiného etnika. (V17): „*Oni se tyto poloromský děti jiného etnika se jakoby nabídnou v takovém tom hlavním a nikdo je jakoby nechce jo a oni se zasunou a ve většině případů to tak bylo, se zasune ten spis, protože už jsou, jako kdo by je chtěl? Polobílé miminka.*“

5.4 Shrnutí rozhovorů

V kvalitativním výzkumu jsme se zaměřili na hlubší porozumění skutečnosti, co je konkrétním důvodem spíše odmítavého postoje pěstounů vůči jinému etniku. Kategorie **Motivace a preference** nám ukazuje důvody přijetí dítěte do rodiny, a jaké měli pěstouni preference při samotném procesu přijímání dítěte. Pokud důvod uvedli, tak se jednalo o takový, že chtěli pomoci dítěti. Spíše šlo ale o jejich vnitřní nastavení, jelikož se jednalo o pěstounky, kde je jejich zaměstnání zaměřeno na práci s dětmi. Preference vzhledem k věku a pohlaví dítěte respondenti spíše neměli. Když přece jen v procesu přijímání dítěte pohlaví a věk uvedli, tak jim případná změna nevadila a dítě do své rodiny přijali. Na otázku, zda by přijali dítě jiného etnika či národnosti, uvedli spíše odmítavý postoj. Při procesu zprostředkování uváděli odmítavý postoj především vůči romskému etniku. Nad jinou národností ani nepřemýšleli nebo netušili, že jsou v dětských domovech i děti jiného

než romského etnika. Dále nás zajímaly konkrétní obavy pěstounů, kdyby přijali dítě jiného etnika. Proto byla vytvořena kategorie **Obavy pěstounů**. Z rozhovorů vyplynulo, že se obávají reakce okolí, které by je odsoudilo. Dále uvádí temperament dítěte a obavu z něčeho nového. Předpokládají, že dítě jiného etnika bude zcela jiné než ostatní děti. V kontaktu s biologickou rodinou se obávají především komunikace, která bývá někdy velmi složitá. Jejich důvod, proč by dítě jiného etnika nepřijali, byl také ovlivněn příběhy, které slyšeli v procesu přijetí dítěte od ostatních pěstounů, kteří dítě jiného etnika v péči měli. Odchod dítěte z pěstounské péče v období dospívání byl častý obsah uvedených příběhů. Z kategorie **Zkušenosti a postoje** se dozvídáme, z čeho výše uvedené obavy pěstounů z přijetí dítěte jiného etnika pramení. Pěstouni vyprávěli negativní zkušenosti s jiným etnikem, a to především s romským. Tyto negativní zkušenosti je natolik ovlivnily, že mají strach z přijetí dítěte jiného etnika. Negativní zkušenost je proto jedním z dalších důvodů, proč dítě jiného etnika odmítají. Respondenti si dále myslí, že by bylo lepší, kdyby pěstouni přijali děti stejného etnika, jelikož dítě se podle nich bude cítit nejlépe jen mezi „svými“. V kategorii **Romské dítě jako strašák** podle výpovědí respondentů pozorujeme zakořeněné předsudky vůči romskému etniku. Bylo uvedeno, že pokud na dítěti nejsou patrné znaky jiného etnika a o té skutečnosti pěstoun neví, dítě je do rodiny přijato. Po zjištění pravdy je zde snaha o potlačení až popření, že jde o dítě romského etnika. Dokonce se tato skutečnost tají i před samotným dítětem. Výchovné problémy i při uvědomění předešlé deprivace u přijatého dítěte jsou přesto přisuzovány etniku, a to včetně jakéhokoliv odlišného chování, než se od dítěte očekává. Předsudky byly patrné při výpovědi respondentů o setkání se skupinkou lidí jiného etnika. Z takového setkání mají strach a očekávají nedorozumění. Pozornost byla především věnována pouze negativním vzorům, např. „Romové kradou a nepracují“. Dále byly uvedeny praktiky se spisy dětí jiného etnika. Již samotné sociální pracovníce usuzují, že dítě jiného etnika nikdo chtít nebude, a proto jej nezařadí do evidence dětí vhodných do pěstounské péče.

6 DISKUZE

Nyní bychom chtěli výsledky výzkumu porovnat s odbornou literaturou. Zjistili jsme, že pěstounskou péči vykonávají především ženy ve věku 46 až 55 let, kdy jejich děti jsou již dospělé. Uvedené zjištění se shoduje s tím, co uvádí Majerová (2015, s. 8), že nejvhodnější období k pěstounství je ta doba, kdy vlastní děti opouštějí nebo opustily domov a člověk má ještě dost sil k tomu, aby pomohl nějakému potřebnému dítěti. Motivace k pěstounské péči byla především touha pomoci dítěti a dát dítěti šanci vyrůst v rodině. Ovlivnění nebyli nikým a ničím, jedná se tedy o jakési vnitřní nastavení pěstounů. Stejně tak uvádí Sychrová (2015, s. 57), že pěstouni mají své vlastní děti a jsou tedy zkušenými rodiči. Většinou mají zvýšenou touhu mít více dětí, touží pomoci opuštěnému dítěti a udělat něco dobrého. V roli pěstouna prožívají své rodičovství již podruhé. Jestli bude přijaté dítě chlapec nebo dívka pro pěstouny spíše není určující. Ohledně věku již jistá preference byla. Do rodiny by oslovení pěstouni přijali dítě spíše nižšího věku. Což potvrzuje Neckář (2015, s. 8), který uvádí, že pro děti staršího věku se náhradní rodiny hledají obtížně, jelikož většina žadatelů o pěstounskou péči si přeje přijmout dítě malé do tří, maximálně do pěti let. V procesu přijetí dítěte jsou pěstouni dotazováni, zda by přijali dítě jiného etnika. Ve výzkumu jsme zjistili, že v procesu přijetí udávali pěstouni odmítavý postoj převážně vůči romskému etniku, což nám potvrzuje výzkum MPSV a organizace Lumos (2021, s. 8-9), který uvádí, že je v dětských domovech celkem 53 % dětí romského či polorodého romského etnika. Faktorem, který přispívá k většímu počtu dětí romského etnika v dětských domovech, je mimo jiné i nižší zájem přijímat romské děti do pěstounské péče. Vyloučit nemůžeme ani předsudky, které má majoritní společnost vůči romským dětem, rodičům a výchově v romských rodinách.

Pěstouny uváděným důvodem, proč dítě přijmout do rodiny nechtějí, je, že mají především obavy z reakce okolí a z temperamentu, který dítě zdědí po svých biologických rodičích. Matějček (2002, s. 129) potvrzuje spojitost dědičnosti a uvádí, že by se jí neměli obávat, pouze ji vzít na vědomí. Je třeba s tímto faktorem dále pracovat, rozvíjet a zaměřovat směrem k dobrému. Není vhodné jej vymazat, potlačit, zrušit nebo nahradit něčím jiným. Pěstouni se rovněž obávají kontaktu s biologickou rodinou. To nám potvrzuje Koluchová (2002, s. 116), která zmiňuje, že největší úskalí pěstounské péče je kontakt s biologickou rodinou dítěte. Biologičtí rodiče mohou často a nevhodně zasahovat do života dítěte. Tyto kontakty dělají starosti pěstounům hlavně proto, že přijaté děti mohou být touto situací traumatizované. Na základě příběhů od jiných pěstounů, měli strach z odchodu dítěte

romského etnika zpět k původní rodině. Tuto skutečnost potvrzuje Vančáková (2011, s. 19), že existují případy, kdy se dospívající děti začaly zajímat o původní rodinu a přijaly její životní styl. Ale nejedná se jen o děti etnicky odlišné, ale stejnou měrou se to samé stává u dětí majoritních. Matějček oproti tomu dodává (2002, s. 98), že psychologie sledující psychický vývoj dítěte ukázala, že představa o „hlasu krve“, který by neomylně k sobě poutal matku a její vlastní dítě, je v dnešní době nevěrohodný předsudek. Dítě za rodiče přijímá ty, kteří se k němu chovají mateřsky a otcovsky. Jen je potřeba lásky, dávat dětem pocit jistoty, opory a důvěry v lidský svět.

Dále jsme zjistili, že důvody odmítnutí přijetí dítěte odlišného etnika vycházejí také z negativních zkušeností s lidmi a dětmi tohoto etnika. Už v teoretické části jsme zmínili výrok psychologa Allporta (2004, s. 39), že člověk, který má předsudky, bude tvrdit, že pro svá tvrzení má dostatek důkazů. Bude mluvit především o negativních zkušenostech s příslušníky jiného etnika či rasy. Takový člověk vybírá několik málo vzpomínek, míchá je s fámami a příliš generalizuje. Pěstouni zastávali názor, že děti jiného etnika by měly být především mezi „svými“. Šišková (2008, s. 88) uvádí, že se jedná o projev xenofobie, když se snažíme odlišné a „nepřízřusobené etnikum“ odstranit ze svého prostředí.

Ve výzkumu jsme dále zjistili, že pokud o původu přijatého dítěte pěstouni nevěděli, tak dítě do rodiny přijali. Toto zjištění se shoduje s tím, co uvádí Gabriel (2008, s. 40), že pokud není na dítěti znát jeho romský původ, je atraktivnější pro pěstouny než ty děti, které mají výrazné znaky svého původu. V případě, že zjistili pravdu o jeho původu, tak tuto skutečnost před ním prozatím tají, což může znamenat jisté komplikace do budoucnosti. Matějček (2002, s. 106) uvádí, že pokud dětem něco zatajíme, žijeme pak neustále v napětí a nejistotě, zdali se to někdy neprozradí. Takové malé napětí v pozadí našich vztahů vede k tomu, že se nechováme zcela přirozeně. S pravdou se lépe žije, ale i vychovává. Není dobré čekat, až se zeptá, to by mohlo být už pozdě. Jakékoliv jiné chování přijatého dítěte romského etnika bývá přisuzováno jeho původu. Gabriel (2008, s. 39) potvrzuje, že pro žadatele o přijetí dítěte do rodiny bývá typická korekce zákonů dědičnosti. U neromských dětí pěstouni předpokládají, že za vším je výchova a není třeba se obávat dědičně podmíněných problémů. Naopak u Romů panuje názor, že právě dědičnost rozhoduje a že takové dítě je díky genetice vybaveno k nepravostem. Byly uvedeny praktiky se zakládáním spisů dětí romského etnika. Doufejme, že tyto praktiky jsou již minulostí, jelikož se toto zjištění neshoduje s tím, co uvádí Pazlarová (2016, s. 41-42), a sice že do roku 2013 byly do evidence dětí mimo péči rodičů zařazovány pouze

ty děti, u kterých se usoudilo, že mají dostatečně dobrou šanci na umístění do rodiny. Některé děti nebyly pro náhradní rodinnou péči vhodné. Jednalo se o děti s handicapem, chronicky nemocné a děti jiného etnika. Nyní má každé dítě právo být v uvedené evidenci.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat rasové a etnické předsudky v postoji pěstounů, konkrétně jejich odmítavé postoje vůči dítěti jiného etnika či rasy během procesu přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. Doufám, že výsledky této práce přinesly alespoň částečné odpovědi na to, z čeho pramení největší obavy, které vedou k odmítnutí dítěte jiného etnika. Důvodem tohoto zaměření byla novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která vyvolala otázky kolem situace dětí, které mají horší šanci na umístění do rodin. Jedná se o děti s handicapem, chronicky nemocné a především o děti jiného etnika. Jelikož se o problematiku náhradní rodinné péče zajímám, chtěla jsem zjistit, jaké jsou příčiny tohoto sníženého zájmu o přijetí.

Pomocí výzkumného šetření jsme dosáhli stanovených cílů, a to především hlavního výzkumného cíle – zjistit postoje pěstounů vůči jinému etniku či rase během procesu přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. Pomocí dílčích cílů jsme pak zjistili, zda se postoje liší ve vztahu k věku a pohlaví dítěte, a v neposlední řadě, jestli na postoje pěstounů má vliv bydliště, vzdělání a jejich předsudky vůči jinému etniku či rase.

Ve výzkumu bylo zjištěno, že jestli bude přijaté dítě chlapec nebo dívka pro pěstouny spíše není určující. Do rodiny by oslovení pěstouni přijali dítě spíše nižšího věku. Data získaná v dotazníku ukazují, že vzdělanost pěstounů nemá vliv v procesu přijetí dítěte jiného etnika do pěstounské péče a ve velkoměstě mají pěstouni méně negativní postoj vůči romskému etniku. Z výsledků plyne, že se negativní postoje promítly pouze v názorech na romskou menšinu na rozdíl od ostatních národnostních menšin, které u pěstounů nehrály až tak velkou roli. Vysvětlení vidím v tom, že většinová společnost stále nedokáže být tolerantní vůči romské menšině a má vůči ní zakořeněné předsudky. Nejčastějším problémem je přesvědčit pěstouny o tom, že hlavní příčinou výchovných problémů přijatého dítěte není jeho etnikum, ale jeho vnitřní bolest z odmítnutí.

Bakalářská práce naplnila své cíle a odpověděla na položené výzkumné otázky. Na základě zjištěných údajů shledávám, že je i nadále potřeba upozorňovat společnost na důležitost umístění všech dětí mimo ústavní péči, neboť v té ústavní dítě nedostává takovou náklonnost a lásku jako v rodině, což má na jeho celkový vývoj zásadní vliv. Všechny děti bez rozdílu je třeba co nejdříve umístit do náhradních rodin, kde získají možnost vyrůstat v přirozeném rodinném prostředí. Poté je důležité, aby pěstoun přijal dítě takové, jaké je a respektoval jeho původ. Sám by se měl zajímat o kulturní bohatství jeho původu a skrze

vlastní poznání s ním dítě postupně seznamoval. V dospělosti se předsudky jen velmi těžko odstraňují, proto bychom měli už malým dětem dávat dobrý příklad. Měli bychom děti vést k utvoření vlastních názorů vůči jiným národnostem, vychovávat je k toleranci, a tak předcházet etnickým a rasovým předsudkům.

Vzorek respondentů byl vzhledem k zaměření práce spíše menší. Celkově je oblast náhradní rodinné péče v českém prostředí dosud jen málo probádaná a zejména institut pěstounské péče není ve výzkumech podrobně prozkoumán. Tato práce zmapovala jen malý úsek toho, co je pro pěstounskou péči určující. Domnívám se, že průzkumům české společnosti a jejím postojům v otázce náhradní rodinné péče, by se mělo poskytnout více prostoru. Doufám, že tato práce inspiruje své čtenáře k hlubšímu bádání v oblasti pěstounství. Čím více toho budeme o pěstounství vědět, tím lépe bude fungovat, a tak se Česká republika bude moci kvalitněji postarat o děti, které již nebude možné umístit do ústavní péče.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ALLPORT, Gordon Willard. *O povaze předsudků*. Přeložil Eduard GEISSLER. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-125-3.
- [2] BUBLEOVÁ, Věduna a kol., *Romské děti žijící mimo vlastní rodinu*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2007.
- [3] CAIRNS, Kate. *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem: traumata v raném vztahu a psychická odolnost*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0370-4.
- [4] COHN, Werner. *Cikáni*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-008-7.
- [5] *Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.
- [6] ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2.
- [7] GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1788-3.
- [8] GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 2000. ISBN 80-7203-124-4.
- [9] HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 7. Přeložil Irena ŠTĚPANÍKOVÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0534-0.
- [10] HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2004. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-888-0.
- [11] HLADÍK, Jakub. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin)*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.
- [12] JAKOUBEK, Marek, ed. *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-105-5.
- [13] JAKOUBEK, Marek. *Romové - konec (ne)jednoho mýtu: tractatus culturo(mo)logicus*. Praha: BMSS-Start, 2004. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86140-21-0.

- [14] JAKOUBEK, Marek a Tomáš HIRT, ed. *Romové: kulturologické etudy: (etnopolitika, příbuzenství a sociální organizace)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-83-X.
- [15] KOLUCHOVÁ, Jarmila, MATĚJČEK, Zdeněk, ed. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.
- [16] KOVAŘÍK, Jiří, Věduna BUBLEOVÁ a Kateřina ŠLESINGEROVÁ. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.
- [17] LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.
- [18] MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa : základní duševní potřeby dítěte : dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.
- [19] NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
- [20] NECKAŘ, Petr. *Adopce a pěstounská péče, aneb, Jak na to*. Hradec Králové: Statutární město Hradec Králové, 2009. Radnice. ISBN 978-80-904264-4-3.
- [21] NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0083-3.
- [22] PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1020-7.
- [23] *Pěstounství je profese*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7421-115-7.
- [24] PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2007. Psychologie (Portál). ISBN 978-80-7367-280-5.
- [25] PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.
- [26] PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: Teorie - praxe - výzkum*. Praha: ISV nakladatelství, 2001. ISBN 80-85866-72-2.

- [27] PURVIS, Karyn B., David R. CROSS a Wendy Lyons SUNSHINE. *Dítě v nové rodině*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4535-0.
- [28] ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.
- [29] ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9.
- [30] SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015. ISBN 978-80-7395-955-5.
- [31] ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.
- [32] VANČÁKOVÁ, Martina. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-05-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [33] Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2022. *Formy náhradní rodinné péče* [online]. 10. 11. 2021 [cit. 2022-20-03]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
- [34] NETservis s.r.o., © 2022. *Závěrečná zpráva ze zjišťování aktuálního počtu dětí v dětských domovech pro děti do 3 let* [online]. 15. 7. 2021 [cit. 2022-20-03]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/aktuality/zaverecna-zprava-ze-zjistovani-aktualniho-poctu-deti-v-detskych-domovech-pro-deti-do-3-let.html>
- [35] Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s., © 2011-2020. Autorský kolektiv Střediska náhradní rodinné péče, o.s., *Systém náhradní péče* [online]. [cit. 2022-18-03]. Dostupné z: <https://www.nadacesirius.cz/vyzkumy/pruzkumy-v-oblasti-nrp/pestounske-rodiny-v-ceske-republice>
- [36] Sčítání 2021, © 2021. *Národnost* [online]. [cit. 2022-26-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost>
- [37] Vláda ČR, © 2009-2022. *Národnostní menšiny* [online]. [cit. 2022-25-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
např.	například
popř.	popřípadě
resp.	respektive
SŠ	střední škola
tj.	to je
tzv.	takzvaně
VŠ	vysoká škola

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1: Věk dítěte (vlastní zpracování, 2022)</i>	36
<i>Graf 2: Pohlaví dítěte (vlastní zpracování, 2022)</i>	37
<i>Graf 3: Romské etnikum (vlastní zpracování, 2022)</i>	38
<i>Graf 4: Vysokoškolské vzdělání a romské etnikum (vlastní zpracování, 2022)</i>	39
<i>Graf 5: Středoškolské vzdělání a romské etnikum (vlastní zpracování, 2022)</i>	40
<i>Graf 6: Postoje pěstounů z měst a obcí (vlastní zpracování, 2022)</i>	40
<i>Graf 7: Obavy (vlastní zpracování, 2022)</i>	42
<i>Graf 8: Čeho se obavy týkají (vlastní zpracování, 2022)</i>	42

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: Věk pěstounů (vlastní zpracování, 2022)</i>	31
<i>Tabulka 2: Počet dětí ve společné domácnosti (vlastní zpracování, 2022)</i>	31
<i>Tabulka 3: Respondenti výzkumu (vlastní zpracování, 2022)</i>	32
<i>Tabulka 4: Důvody pro přijetí dítěte do pěstounské péče (vlastní zpracování, 2022)</i>	35
<i>Tabulka 5: Kdo (popř. co) pěstouny ovlivnilo při rozhodování (vlastní zpracování, 2022)</i>	35
<i>Tabulka 6: Postoje pěstounů vůči danému etniku či národnosti (vlastní zpracování, 2022)</i>	37
<i>Tabulka 7: Zkušenosti pěstounů s lidmi jiného etnika či národnosti (vlastní zpracování, 2022)</i>	43

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

dovoluji si Vás zdvořile požádat o vyplnění dotazníku. Jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě T. Bati ve Zlíně a píšu bakalářskou práci na téma: **Rasové a etnické předsudky v postoji pěstounů**. Veškeré poskytnuté údaje, které uvedete, budou využity pouze pro účely této práce a jsou anonymní.

Vaše pohlaví:

- a) Žena
- b) Muž

Váš věk:

Kde bydlíte?

- a) Obec do 1.000 obyvatel
- b) Obec nad 1.000 do 100.000 obyvatel
- c) Obec nad 100.000 obyvatel

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní
- b) Středoškolské
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

Děti, které s Vámi žijí ve společné domácnosti jsou:

- a) Žádné

b) Vlastní, počet:

c) V náhradní rodinné péči, počet:

d) Manžela/ky / partnera/ky, počet:

Z jakého důvodu jste se rozhodli přijmout dítě do pěstounské péče?

(1 = zcela souhlasí, 5 = zcela nesouhlasí)

Touha mít dítě:	1	2	3	4	5
Mít sourozence pro vlastní dítě:	1	2	3	4	5
Pomoci dítěti:	1	2	3	4	5
Dát šanci dítěti vyrůstat v rodině:	1	2	3	4	5
Pocit osamocení:	1	2	3	4	5

Preferované pohlaví dítěte při výběru do pěstounské péče:

a) Dívka

b) Chlapec

c) Na pohlaví nezáleží

Preferovaný věk dítěte při výběru do pěstounské péče:

a) Do 1 roku

b) 1–3 let

c) 3–5 let

d) 5–10 let

e) 10 let a více

f) Na věku nezáleží

Pro výchovu dítěte v pěstounské péči preferuji dítě tohoto etnika či národnosti:

(1 = zcela preferuji, 5 = zcela nepreferuji)

Česká:	1	2	3	4	5
Romská:	1	2	3	4	5
Vietnamská:	1	2	3	4	5
Ukrajinská:	1	2	3	4	5
Polská:	1	2	3	4	5
Slovenská:	1	2	3	4	5

Měl/a byste obavy z přijetí dítěte jiného etnika či národnosti?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Čeho se Vaše obavy týkají? (lze označit více možností)

- a) Barva pleti
- b) Vliv genů
- c) Problémy mezi vrstevníky
- d) Problémy ve škole
- e) Přijetí širšího okolí
- f) Přijetí širší rodiny
- g) Období puberty
- h) Jiné:
- i) Nemám obavy

Kdo (popř. co) Vás nejvíce ovlivnilo při rozhodování, že přijmete dítě do pěstounské péče?

(1 = zcela ovlivnilo, 5 = zcela neovlivnilo)

Manžel/ka / partner/ka:	1	2	3	4	5
Rodina:	1	2	3	4	5
Přátelé:	1	2	3	4	5
Literatura o pěstounství:	1	2	3	4	5
Média:	1	2	3	4	5
Druzí pěstouni:	1	2	3	4	5
Finanční ohodnocení:	1	2	3	4	5
Změna zaměstnání:	1	2	3	4	5

Máte nějaké zkušenosti s dětmi jiného etnika či národnosti? (např. z dětství, z práce, vašeho okolí...)

a) Ano, uveďte jaké

b) Ne

Jaké máte zkušenosti s lidmi jiného etnika či národnosti ve svém okolí?
(1 = zcela pozitivní, 5 = zcela negativní)

Romové: 1 2 3 4 5

Vietnamci: 1 2 3 4 5

Ukrajinci: 1 2 3 4 5

Slováci: 1 2 3 4 5

Poláci: 1 2 3 4 5

Znáte někoho, kdo má v náhradní rodinné péči dítě jiného etnika či národnosti?

a) Ano

b) Ne

Děkuji Vám za ochotu a Váš čas.

Kateřina Vaculíková